

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
OBCE LIPTOVSKÉ REVÚCE
na roky 2025 - 2030

ÚVOD	2
ANALYTICKÁ ČASŤ	3
1. MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL	4
1.1. Prírodné a pôdne pomery	4
1.2. Demografia a ľudské zdroje	5
1.3. Kultúrno - historický potenciál	8
1.4. Športové tradície a vybavenosť pre šport	9
1.5. Trávenie voľného času	10
2. MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	11
2.1. Miestne podnikanie v priemysle, službách, remeslách, potravinárstve a v Poľnohospodárstve	11
2.2. Miestne služby cestovného ruchu	13
2.3. Lesné hospodárstvo	14
3. MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	15
3.1. Územné plánovanie a územný rozvoj	15
3.2. Životné prostredie	15
3.3. Doprava	17
3.4. Energetika	18
3.5. Vzdelávanie	18
3.6. Sociálne a zdravotné služby	19
3.7. Bývanie	20
3.8. Bezpečnosť	20
4. SPRÁVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	21
4.1. Fungovanie obecnej samosprávy	21
4.2. Rozpočet a majetok obce	21
4.3. Komunikácia samosprávy s občanom	24
5. SWOT ANALÝZA	25
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	27
STRATEGICKO – PROGRAMOVÁ ČASŤ	28
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	36
FINANČNO – REALIZAČNÁ ČASŤ	37
VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI	37
VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI	42
Zoznam skratiek	49
Zoznam východiskových dokumentov	51
PRÍLOHY	52
Príloha 1	53
Zásobník projektov a Akčný plán obce Liptovské Revúce na obdobie rokov 2023 – 2030	53
Príloha 2	56
TYPOVÉ AKTIVITY pre jednotlivé opatrenia PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 – 2030	56

ÚVOD

Obec Liptovské Revúce patrí podľa administratívneho členenia do okresu Ružomberok, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Nachádza sa asi 22 km od mesta Ružomberok smerom na Banskú Bystricu.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej ako PHSR) je strednodobý strategický dokument, ktorý je základný programový dokument samosprávy, spracovaný za účelom riešenia súčasných a budúcich ekonomických a sociálnych problémov za efektívneho využitia všetkých zložiek jeho miestneho potenciálu (ekonomického, prírodného i demografického). Je vypracovaný na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z.z. a v zmysle aktuálne platnej Metodiky tvorby PHSR z roku 2020.

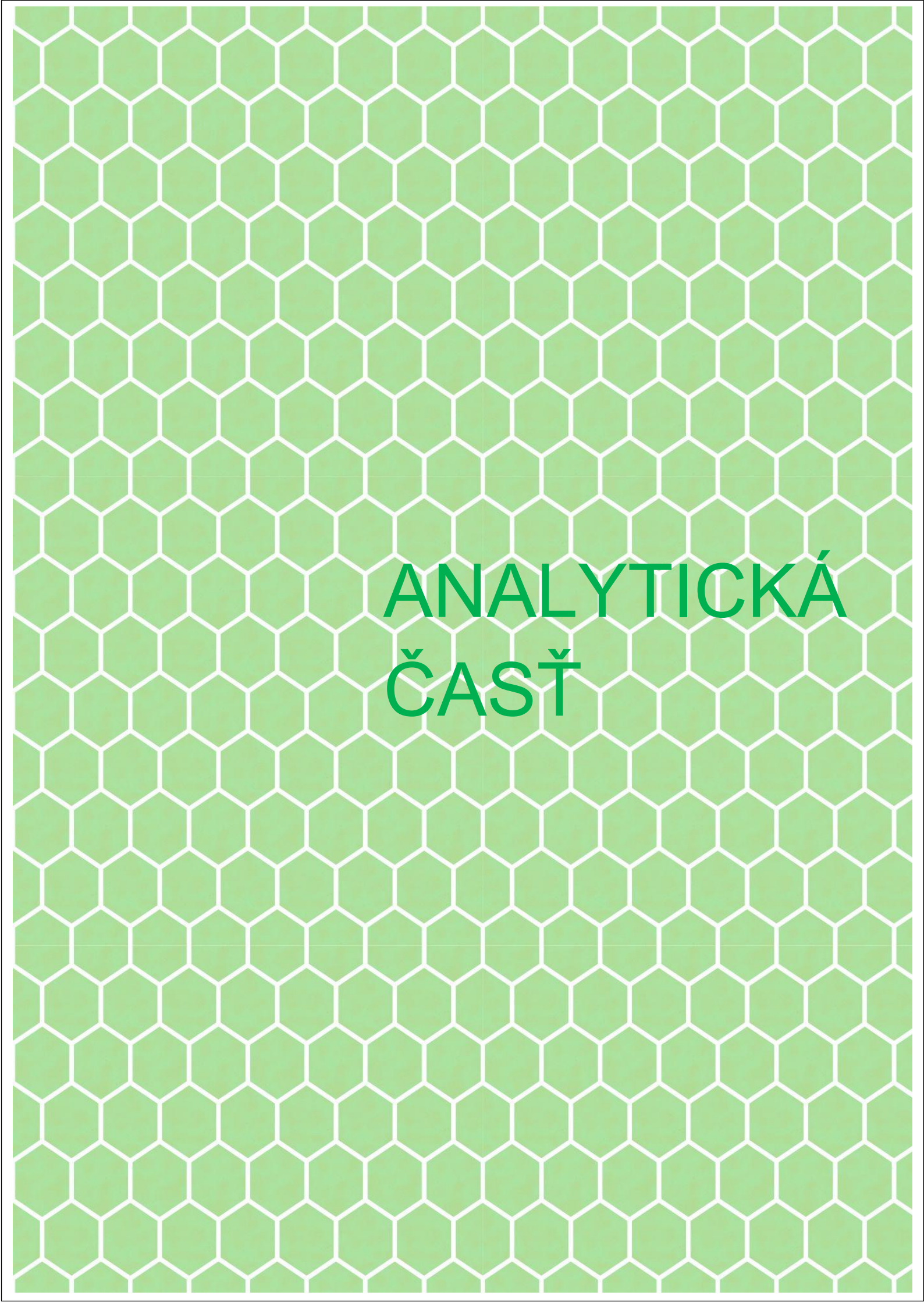
Zodpovednosť za jeho implementáciu preberá obecná samospráva. Priebežná implementácia PHSR je nevyhnutnou podmienkou **zlepšovania kvality života obyvateľov obce**, ktorí majú príležitosť aktívne participovať na rozvoji obce či už pri jeho tvorbe, priebežnej aktualizácii alebo implementácii tým, že sa iniciujú alebo zapájajú do obecných aktivít a rozvojových projektov.

Zhrnutím analytickej časti tohto dokumentu je prehľad silných a slabých stránok obce a príležitostí a ohrození z vonkajšieho prostredia. Dokument tiež identifikuje potenciál rozvoja obce, jej aktuálne potreby a možnosti v kľúčových kompetenciách, ktoré obecná samospráva zastrešuje. V strategicko - programovej časti dokumentu je zadefinovaná vízia a strategické ciele a tiež opatrenia a aktivity, ktoré vedú k ich aktívnemu napĺňaniu. Vo finančno - realizačnej časti je definovaný systém monitorovania PHSR a možnosti viaczdrojového financovania rozvoja obce, vrátane Akčného plánu projektových priorít pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Zmluvným spracovateľom PHSR obce sa stalo **OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov**, ktorého je obec aktívnym členom podobne ako v predošlom PHSR zostavenom na obdobie rokov 2016 až 2020.

Zmluvný partner: OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov

- ❖ **Odborný garant:**
Ing. Rastislav Horvát
- ❖ **Odborné spracovanie dokumentu:**
Mgr. Veronika Mikulková
- ❖ **Analytické práce:**
Mgr. Veronika Mikulková
- ❖ **Administratívne práce:**
Ing. Katarína Čižmáriková

ANALYTICKÁ ČASŤ

1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL

Ak má samospráva zámer, systematicky a koncepcne vytvárať a zlepšovať podmienky pre život svojich obyvateľov na území obce, mala by v plnej miere rešpektovať miestne danosti a miestny potenciál, ktoré spoločne vytvárajú isté jedinečné špecifiká, ktoré významne ovplyvňujú smerovanie a intenzitu rozvoja obce.

1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY

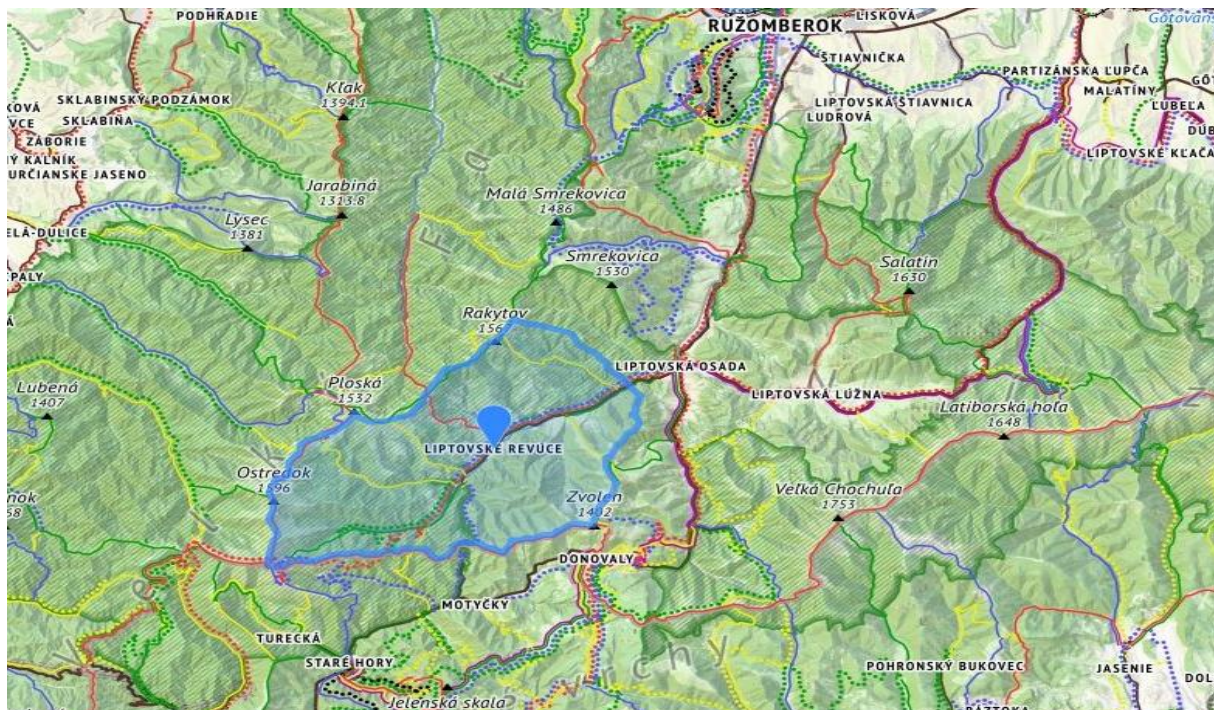
Obec Liptovské Revúce leží v pramennej oblasti riečky Revúcej, na začiatku Revúckej doliny, tvoriacej hranicu medzi Veľkou – hôľnou Fatrou a predhorím Nízkych Tatier – hôľnatým Zvolenom, v juhozápadnom cípe Liptova. Zástavba obce je sústredená prevažne po oboch stranách hlavnej cesty a riečky v dĺžke 7 km a v malom rozsahu zasahuje aj do príľahlých dolín Revúckej – Veľký Hričkov, Veľká Rakytová, Rakytovec, Malá Turecká, Pilná, Zelenô, Suchá a Šturec.

Prírodu chotára obce charakterizuje prevažné zalesnenie bukom a smrekom, v hornej časti vystupujúce na hôľny chrbát Veľkej Fatry so zaoblenými vrcholmi, ktoré tvoria sliene a slienité vápence, miestami trosky druhohorných vápencov a dolomitov podobných rozvalinám. Z pôd prevládajú rendziny. Na ľavom svahu Revúcej je pásмо lúk.

Územie obce patrí do klimaticky mierne chladnej oblasti. Najteplejším mesiacom v roku je júl, s priemernými teplotami 12-16°C a najchladnejším je január s teplotami v priemere 4-6°C.

Obec leží v peknom atraktívnom prostredí, obkolesená zachovalou prírodou. Územie celej obce má horský charakter, v blízkosti sa nachádzajú Národné parky Nízke Tatry a Veľká Fatra.

Susedí s katastrami troch obcí: Donovaly, Liptovská Osada, Staré Hory, Motyčky, Turecká, Ľubochňa, Belá-Dulice, Blatnica, Necpaly.

Zdroj: www.freemap.sk

Veľká Fatra je krajinný celok geomorfologickej Fatransko-tatranskej oblasti. Patrí medzi najrozsiahlejšie jadrové pohoria Slovenska, kde sa zachovalo mnohotvárne a málo narušené prírodné prostredie. Žulové jadro vystupuje na povrch len v oblasti Smrekovica a Ľubochňanskej doliny. Ostatnú časť územia budujú najmä usadené horniny druhohôr. V roku 1971 bolo územie Veľkej Fatry vyhlásené za chránenú krajinnú oblasť (CHKO) na rozlohe 60 620 ha. Nariadením vlády č. 140 zo 6. Marca 2002 bola CHKO Veľká Fatra s účinnosťou od 1. Apríla 2002 preklasifikovaná na **Národný park Veľká Fatra**.

Nízke Tatry sú pohorie a geomorfologický celok v Západných Karpatoch na Slovensku. V centrálnej časti pohoria bol vyhlásený národný park – NAPANT. Geomorfologický celok sa člení na dva geomorfologické podcelky. Ďumbierske Tatry v západnej a Kráľovohoľské Tatry vo východnej časti, ktoré sú oddelené údoliami riek Boca a Štiavnička.

Prírodné zaujímavosti okolia obce Liptovské Revúce:

- Čierny kameň** je vrch vo Veľkej Fatre (1 479,4 m n.m.). Nachádza sa nad Liptovskými Revúcami, približne 19 km juhozápadne od mesta Ružomberok. Na jeho severozápadnom svahu sa nachádza Národná prírodná rezervácia Čierny kameň. Nachádza sa v strednej časti Veľkej Fatry, v geomorfologickom podcelku Hôľna Fatra, zasahuje na katastrálne územia obce Ľubochňa a Liptovské Revúce. Najbližšími sídlami sú juhovýchodným smerom situované Liptovské Revúce, východným smerom obec Liptovská Osada a južným Motyčky a Staré Hory. Vrch leží v Národnom parku Veľká Fatra. Je súčasťou liptovskej vetvy hlavného hrebeňa Veľkej Fatry. Severne susedí Sedlom pod Čiernym kameňom oddelený Minčol a Rakytov, západne sa nachádza sedlom oddelená Ploská a Borišov, južne sa nachádza Ostré brdo, Šturec a Motyčianska hoľa a východne Čierna hora, Malý Zvolen, Končitá a Magury. Vrcholový hrebeň Čierneho kameňa pokrýva nesúvislý lesný porast, ktorý umožňuje obmedzený rozhľad. Z vhodných a turisticky dostupných lokalít je však vidieť najmä okolité vrchy Veľkej Fatry, no pri priaznivých podmienkach aj Malú Fatru, Oravskú Maguru i Beskydy, Západné a Nízke Tatry, Poľanu, Javorie a Štiavnické vrchy. Vrchol Čierneho kameňa nie je turisticky prístupný.
- Ploská** vrch v hlavnom hrebeni Veľkej Fatry (1 532,1 m n. m.) v geomorfologickom podcelku Hôľna Fatra. Masívom Ploskej vedie hranica okresov Martin a Ružomberok a stretávajú sa tu katastrálne územia obcí Belá-Dulice a Liptovské Revúce. Pod masívom končí Necpalská a Ľubochňianska dolina. Vrcholom vedie do seba na západnom úpätí Veľkofatranská magistrála. Vrch patrí do Národného parku Veľká Fatra, budujú ho spodnokriedové slieňe príkrovu fatrika. Hôľnu, mierne uklonenú časť tvorí široká, mierne sklonená plošina, porastená subalpínskymi lúkami a pasienkami. Obvod lemujú veľké svahové poruchy a lavinovité ryhy. Hôľnatý vrchol Ploskej a značná nadmorská výška umožňujú ďaleké výhľady. Poloha v centrálnej časti Veľkej Fatry poskytuje výhľad na mnohé veľkofatranské vrcholy, no tiež na susedné pohoria. Pri vhodných podmienkach možno pozorovať vrcholy Malej Fatry, Chočské vrchy, Vysoké a Nízke Tatry, no často aj Poľanu, Babiu horu, alebo Lysú horu.
- Borišov** je významným vrchom v centrálnej časti Veľkej Fatry, v geomorfologickom podcelku Hôľna Fatra (1 509,5 m n. m.), nachádza sa v západnej časti od Ploskej, od ktorej ho oddeľuje výrazné sedlo.
- Ostredok** je najvyšším vrchom vo Veľkej Fatre (1 595,6 m n. m.), ktorý leží nad obcou Liptovské Revúce v geomorfologickom podcelku Hôľna Fatra. Je súčasťou hlavného hrebeňa pohoria. Má dva vrcholy: hlavný južný a nepochybne nižší severný. Svahy Ostredku sú hladko modelované, strmé. Jeho jemne modelované svahy buduje mraznické súvrstvie fatrika. Mladšie horniny vystupujú v tektonických oknách na niektorých miestach v blízkej Gaderskej doline. Hôľnatá vrcholová časť bez vyššej vegetácie, nadmorská výška a poloha umožňuje výnimočný kruhový rozhľad. Pri vhodných podmienkach je možné pozorovať mnohé veľkofatranské vrcholy, no tiež Malú Fatru, Oravskú Maguru i Beskydy, Západné, Vysoké a Nízke Tatry, Veporské vrchy, Poľanu, Javorie, Vtáčnik, Strážovské vrchy a Moravsko-sliezke Beskydy. Ojedinele je možné vidieť vrch štyroch susedných krajín maďarský Kékes, Rakúsky Schneeberg, Lysú horu v Česku a Babiu horu v Poľsku.

Kataster obce Liptovské Revúce sa rozkladá na území o rozlohe **7691 ha**, čo predstavuje 60,68% výmery okresu Ružomberok, pričom poľnohospodárska pôda zaberá 60,87% rozlohy poľnohospodárskej pôdy okresu Ružomberok. **Ide o jednu z obcí s najvyššou výmerou poľnohospodárskej pôdy v okrese Ružomberok.**

CELKOVÁ VÝMERA ÚZEMIA OBCE k 31.12.2024 (v m2)				
Územie	Poľnohospodárska pôda (PP)	Nepoľnohospodárska pôda (NPP)	podiel PP	Celková výmera
Liptovské Revúce	22 306 317	54 590 344	29,01%	76 896 661
Okres Ružomberok	36 640 055	90 074 742	28,91%	126 714 797
podiel obce na okrese v %	60,87%	60,60%		60,68%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Za sledované obdobie rokov 2015 až 2024 sa výmera poľnohospodárskej pôdy znížila o 9 927 m2 v položke Orná pôda aj Trvalý trávnatý porast na úkor nárastu nepoľnohospodárskej pôdy najmä u Lesných pozemkov, Zastavaných plôch a Ostatných plôch.

Z **poľnohospodárskej pôdy** majú v roku 2024 najväčšiu výmeru (až 78,93%-ný podiel na celkovej výmere) Trvalé trávnaté porasty, pričom Orná pôda zaberá len 18,02%. V obci nie sú evidované žiadne ovocné sady.

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovské Revúce k 31.12.2024 (v m ²)					
Druh poľnohospodárskej pôdy (PP)	2024/2015				
	2015	2024	podiel	abs. zmena	zmena v %
Orná pôda	195 411	185 484	18,02%	- 9 927	- 5,08%
Záhrada	171 988	166 550	3,05%	- 5 438	- 3,16%
Ovocný sad	0	0	0	0	0%
Trvalý trávny porast	22 066 161	21 954 283	78,93%	- 6 194	- 0,03%
Poľnohospodárska pôda - celkom	22 433 560	22 306 317	100,00%	- 21 559	- 1,63%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z nepoľnohospodárskej pôdy má v roku 2024 najväčšiu výmeru (95,31%-ný podiel na celkovej výmere) Lesný pozemok, pričom Zastavané plochy a nádvoria tvoria 4,27%. V obci sa nachádza 0,41% vodných plôch.

VÝMERA NEPOĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovské Revúce k 31.12.2024 (v m ²)					
Druh nepoľnohospodárskej pôdy (NPP)	2024/2015				
	2015	2024	podiel	abs. zmena	zmena v %
Lesný pozemok	51 911 459	52 029 309	95,31%	117 850	0,22%
Vodná plocha	226 001	225 082	0,41%	- 919	0,45%
Zastavaná plocha a nádvorie	739 524	745 032	1,36%	5 508	0,73%
Ostatná plocha	1 586 117	1 590 921	2,91%	4 804	0,30%
Nepoľnohospodárska pôda - celkom	54 463 101	54 590 344	100,00%	127 243	0,23%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE

Početom obyvateľov podľa Sčítania obyvateľov v roku 2021 (ďalej ako SOBD2021) patria Liptovské Revúce medzi obce veľkostnej skupiny 1000 - 1999 obyvateľov a na počte obyvateľov okresu Ružomberok sa podieľajú 2,67%-ami.

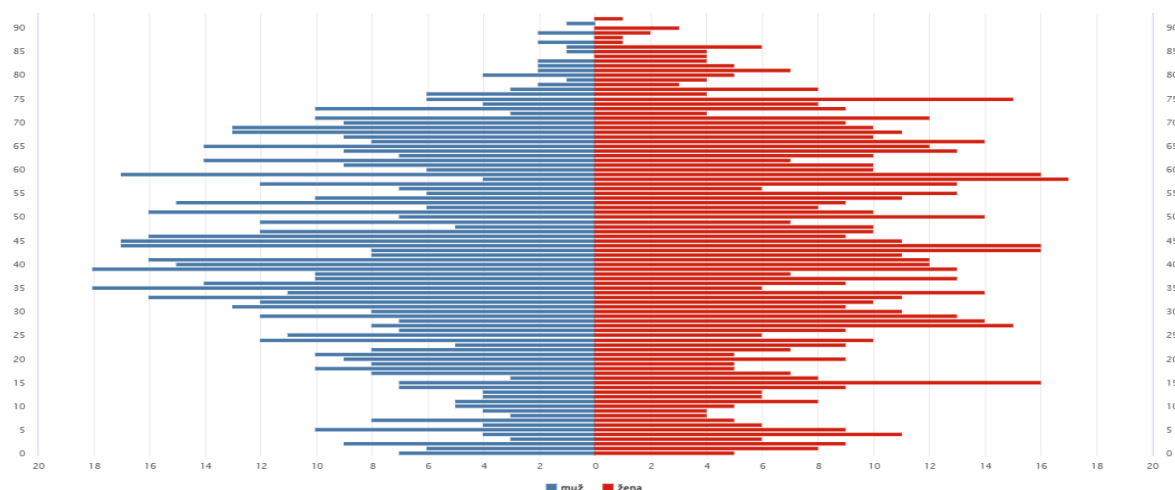
Územie	Základné údaje k 1.1.2021		
	Priemerný vek	Hustota (os/km ²)	Počet obyvateľov
Liptovské Revúce	43,37	19,97	1536
okres Ružomberok	42,72	216,29	57 392
podiel na okrese v %	-	-	2,67%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Pohlavie: V obci Liptovské Revúce žije o 62 žien (7,94% obyvateľov) viac ako mužov, v okrese Ružomberok prevláda o 2,54% viac žien ako mužov.

Územná jednotka	Spolu	Muži	Ženy
Liptovské Revúce	1536	737	799
podiel v %	100%	46,03%	53,97%
okres Ružomberok	57 392	27 967	29 425
podiel v %	100%	48,73%	51,27%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_01_OK_SK0318_OB

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Obec Liptovské Revúce patrí medzi obce okresu Ružomberok, kde od roku 1996 **počet obyvateľov kontinuálne klesá**. Od roku 1996 do roku 2006 sa jeho počet klesol o 118 obyvateľov (6,66%) a do roku 2024 až o 329 obyvateľov (18,57%).

Počet obyvateľov	1996	2006	2012	2016	2020	2021	2022	2023	2024
Liptovské Revúce	1771	1653	1593	1555	1516	1534	1474	1463	1442

Kým celkový prírastok obyvateľstva v roku 1996 predstavoval nárast o 2 obyvateľov, v roku 2021 to bol pokles až o 32 obyvateľov. Počet klesal aj nasledujúce roky, v roku 2022 bol 30 obyvateľov a v roku 2023 11 obyvateľov. V roku 2024 klesol prírastok obyvateľstva o 21 obyvateľov.

Ukazovateľ	1996	2006	2016	2021	2022	2023	2024
Živonarodení	28	17	14	12	14	11	8
Zomretí	24	17	27	30	37	9	17
Prírodný prírastok obyvateľstva	4	-	-13	-18	-23	2	-9
Migračné saldo	-2	-14	-1	-14	-7	-13	-12
Celkový prírastok obyvateľstva	2	-14	-14	-32	-30	-11	-21

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7105rr

Vekové zloženie: Obec Liptovské Revúce disponuje **68,16% obyvateľov v produktívnom veku**, pričom počet obyvateľov v poproduktívnom (seniori) je o 120 viac (39,47%) ako obyvateľov v predproduktívnom veku (deti a mládež).

Územná jednotka	Spolu	Predproduktívny vek (0-14 rokov)	Produktívny vek (15-64 rokov)	Poproduktívny vek (65 a viac rokov)
Liptovské Revúce	1536	184	1047	304
podiel v %	100%	11,97%	68,16%	19,79%
okres Ružomberok	57 392	85 455	38 546	10 302
podiel v %	100%	14,89%	67,16%	17,95%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_03_OK_SK0318_OB

Vzdelanie: Viac ako 27% osôb má v obci Liptovské Revúce ukončené stredoškolské vzdelanie, pričom mierne prevládajú tí (o 11 osôb), ktorí ho ukončili ako učňovské bez maturity (28,45%).

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	Základné	stredné odborné (učňovské) (bez maturity)	úplné stredné (s maturitou)	vyššie odborné	vysokoškolské	bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Liptovské Revúce	1536	130	245	437	426	82	194	5	17
podiel v %	100%	8,46%	15,95%	28,45%	27,73%	5,33%	12,63%	0,32%	1,11%
okres Ružomberok	57 392	6 015	9 335	12 337	15 017	3 059	9 935	111	1 583
podiel v %	100%	10,48%	16,27%	21,5%	26,17%	5,33%	17,31%	0,19%	2,76%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_06_OK_SK0318_OB

Rodinný stav: V obci Liptovské Revúce žije viac obyvateľov v manželskom zväzku ako slobodných obyvateľov, rozdiel je len 5,15%.

Územná jednotka	Spolu	slobodný, slobodná	ženatý, vydatá	rozvedený, rozvedená	vdovec, vdova	nezistené
Liptovské Revúce	1536	613	692	83	147	1
podiel v %	100%	39,90%	45,05%	5,40%	9,57%	0,07
okres Ružomberok	57 392	25 257	23 249	4 542	4 233	111
podiel v %	100%	44,01%	40,51%	7,91%	7,38%	0,19%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_05_OK_SK0318_OB

Národnosť: V obci Liptovské Revúce prevláda slovenská národnosť (98,50%), pričom z iných národností sa najviac objavuje maďarská národnosť (4 obyvatelia) a česká národnosť (4 obyvatelia). Obec eviduje jedného občana rómskej národnosti.

Územná jednotka	Spolu	slovenská	česká	maďarská	rakúska	poľská	rómska	ostatné
Liptovské Revúce	1536	1513	4	5	0	2	1	2
podiel v %	100%	98,50%	0,26%	0,32%	0	0,13%	0,07%	0,13%
okres Ružomberok	57 392	54 518	216	69	5	36	96	2 203
podiel v %	100%	94,99%	0,38%	0,12%	0,01%	0,06%	0,17%	3,84%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_11_OK_SK0318_OB

Vierovyznanie: Dominantným vierovyznaním v obci Liptovské Revúce je rímskokatolícke vierovyznanie u 88,02% obyvateľstva, čo je takmer o 16 % viac ako v okrese Ružomberok.

Územná jednotka	Spolu	bez vyznania	rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	ostatné	nezistené
Liptovské Revúce	1536	123	1352	8	14	28	11
podiel v %	100%	8,01%	88,02%	0,52%	0,91%	1,82%	0,71%
okres Ružomberok	57 392	9 644	41 659	1 994	368	166	2 622
podiel v %	100%	16,8%	72,59%	3,47%	0,64%	0,29%	4,57%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_15_OK_SK0318_OB

1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL

Roku 1233 kráľ Ondrej II. daroval Hudkovi, ktorý mu verne slúžil od detstva, pole v rozsahu 3 popluží, vyčlenené z kráľovského majetku Revúca. Išlo o roľnícky využívaný majetok. Z toho vyplýva, že na kráľovskom majetku už pred rokom 1233 bolo sídlisko, ktorého obyvatelia dovtedy obrábali aj spomínané pole. Po Hudkovi zdedil onen majetok príbuzný Miloslav a jeho synovia Ladislav a Dominik. Im v roku 1271 kráľ Štefan V. ponechal vlastníctvo revúckeho majetku. Roku 1274 podarilo sa im zväčšiť rozsah majetku o les ležiaci západne od riečky Revúca. Užívanie lesa (drevo na domy a palivo, pastva pre dobytok) im povolil kráľ Ladislav IV. Je pravdepodobné, že zemianski vlastníci revúckeho majetku tu mali vlastné obydlia, čím vznikla zemianska osada Revúca. Názov dostala podľa staršieho názvu územia, ktorý bol prevzatý z názvu potoka Revúca. Názov potoka zachytil jeho charakteristický hrmot, rev, najmä v hornej, sklanatej a prudkej časti alebo v čase rozvodnenia. V roku 1288 Ladislav, Dominik a ich synovia predali revúcky majetok Ivčovi (Ivche) a Ďurkovi (Gurke)

za 40 hrvien striebra (asi 9 kg). Predaj potvrdil turčiansky prepošt. V listine sa uvádza, že predávaný majetok ležal v susedstve majetku Gočal a majetku synov Bočka. Noví vlastníci sa v prvých desaťročiach 14. storočia stretli so značnými prekážkami pre držbu a užívaní tohoto majetku. Súviseli s usadením sa Nemcov v susediacom Ružomberku, ktorý postavili v susedstve tohoto majetku. V roku 1325 župan Donč dal zemanom za ich revúcky majetok Vyšný Kubín. Výmena sa však úplne neuskutočnila, lebo ešte roku 1339 prebiehal spor medzi županom Dončom a zemanom Meškom s príbuznými o revúcky majetok, ležiaci po oboch brehoch potoka Revúca. Napokon kráľ Ľudovít I. v r. 1355 potvrdil výmenu revúckeho majetku za vyšnokubínsky, čím sa revúcky majetok aj právne definitívne dostal do vlastníctva kráľa, ktorý ho mohol opäť darovať. Napriek uvedeným poznatkom o zemianskej časti revúckeho majetku nemožno presnejšie zistiť jeho polohu v doline potoka Revúca. Niet pochýb, že ležal v dolnej, prípadne strednej časti Revúckej doliny. Na tomto majetku jestvovala predpokladaná zemianska osada v čase po roku 1233 do 2.-3. desaťročia 14. storočia. V dolnej časti Revúckej doliny nepochybne jestvovala dedina už pred 13. storočím. O jej trvaní v 13. storočí sú iba nepriame správy a dôkazy. Keď v roku 1233 Ondrej II. daroval Hudkovi 3 poplužia revúckeho poľa na ďalšie roľnícke využívanie, bolo toto pole vyčlenené z chotára staršej dediny, ktorou mohla byť iba Revúca. Keď v 3. tretine 13. storočia postavili kostol Všetechsvätých mimo sídliska, v poli medzi dedinami, už predtým museli jestvovať východne i západne od neho dediny, lebo kostol mal byť spoločný pre ich obyvateľov. Najbližšou východne ležiacou dedinou bola dokázateľne Liptovská Štiavnica, najbližšou západne ležiacou mohla byť iba Revúca. Situovanie kostola západne od Štiavnice za predpokladu nejestvovania Revúcej by bolo prakticky nevhodné a z vtedajšieho hľadiska nepochopiteľné. Napokon pri kostole Všetechsvätých ani neskôr nevzniklo sídlisko. Vznik blízkej Ludrovej s ním nemá nijakú súvislosť. Revúca jestvovala teda už pred 13. storočím a vtedy bola najzápadnejšou dedinou v Liptovskej kotline. Prechádzala ňou krajinská cesta vedúca od Zvolena a Banskej Bystrice cez Šturec a údolie Revúcej do údolia Váhu. Najstaršia správa o úseku cesty v Revúcej je z roku 1340, ale tadiaľ viedla oddávna. Revúca v 13. storočí zostala kráľovským majetkom, pravda okrem časti poľa, ktoré Ondrej II. daroval v roku 1233 Hudkovi. Rybačka v Revúcej bola vyhradená pre uhorských kráľov. Výslovne sa to zdôrazňuje v listine kráľa Bela IV. z roku 1265 o povinnostiach a právach poddaných žijúcich v kráľovských majetkoch v Liptove. Kráľovské majetky v Liptove spravoval začiatkom 14. storočia župan Donč. Nepochybne s jeho súhlasom, prípadne z jeho iniciatívy usadili sa pred rokom 1318 v susedstve Revúcej, západne od ústia potoka Revúca do Váhu, nemecké rodiny, pravdepodobne zo Spiša, príp. z Hýb alebo z Ľupče. Z ich iniciatívy vznikol Ružomberok. Donč ružomerským hosťom poskytol roku 1318 základné mestské práva, ale aj územný majetok, ktorého rozsah nemožno zistiť. Keď však kráľ Karol Robert roku 1340 rozšíril práva Ružomberka, stanovil aj rozsah ružomerského chotára. Ten zabral aj celú dolinu Revúcej, teda ja majetok dediny Revúca. Zmena feudálneho pána mala pre Revúcu osudový význam. Tamojší obyvatelia sa postupne presťahovali k nemeckému sídlisku Ružomberka, prípadne sa odsťahovali. Dedina Revúca v 2.-3. desaťročí 14. storočia zanikla. Presnú polohu Revúcej nemožno zistiť. Isté je, že ležala v dolnej časti Revúckej doliny. Určitým predpokladom bolo kedysi i stotožnenie dediny Revúca s časťou Ružomberka, predmestím zvaným Podhora, ktoré vybudovali slovenskí prisťahovalci z okolitých dedín, ale tento predpoklad oslabuje aj nevysvetliteľná skutočnosť zmeny starobylého názvu Revúca za nový - Podhora (Submonte). Nižná, Stredná a Vyšná Revúca vznikli až v 17. storočí v strednej časti doliny Revúcej. Revúca (Zborník Liptov 9., 1987, str. 65-67)

História od r. 1233 po osemdesiate roky 20. Storočia Najstaršia správa o slovanskej občine s názvom Revúca sa viaže k menu uhorského kráľa Ondreja II., ktorý roku 1233 daroval Hudkovi tri poplužia zeme (Terra Reucha) pri ústí riečky, ktorá sa už o storočie neskôr vo výsadnej listine mesta Ružomberka spomína pod názvom Reuce (lat.). Časťou jej dolného toku prechádzala hranica mestského katastru. V listine však nie sú zmienky o osade na území dnešných Liptovských Revúc a jej obyvateľoch, hoci je isté, že v okolí nálezísk mednatých rúd na Starých horách a v Španej doline vytvárali sa menšie či väčšie sídla obývané haviarmi a uhliarmi. Občina s názvom Revúca zanikla v r. 1355. Až v 15. storočí sa objavujú aj zmienky o priestore dnešných L. Revúc, kde sa v 2. polovici 13. storočia dolovala medená ruda. Osada, sa v listine tohto obdobia objavuje v nemeckom znení Rebute a bola známa hutami na spracovanie medi vyťaženej v Španej doline. Pre potreby hút sa tu páliť bukové drevo na drevené uhlie. S postupným úpadkom banskej ťažby osada začala strácať na význame a výrazne sa menil jej charakter. Po zániku huty v r. 1560 už prevládalo poľnohospodárstvo-valašská kolonizácia s chovom oviec a rožného statku. V roku 1625 sa v likavskom urbári objavuje Nižná a Stredná Revúca pod názvom Hričkov (10 dvorov a 16 rodín). Skoro o polstoročie neskôr (1671) sa zmieňuje Veľký i Malý Hričkov (Vyšná Revúca), čím sa definitívne spojili tri osady neskôr už s názvom Tri Revúce (Revúca, Veľká a Malá Revúca) pod jedným zemepánom. Obyvatelia L. Revúc boli odpradáva známi chovom oviec a rožného statku. Neľahká práca pastierov a zvláštne podmienky podnietili vznik pozoruhodnej ľudovej kultúry, ktorá sa zachovala v takmer nedotknutej podobe až dodnes (Ovenálie). Najvýznamnejšou historickou stavbou obce je barokovo-klasicistický rímsko- katolícky kostol postavený v r. 1819, na mieste pôvodného dreveného kostola z roku 1694, ktorý charakterizuje samostatnú viac ako 200-ročnú farnosť, zriadenú r. 1772, patriacu do Spišskej diecézy. Revúckou dolinou viedla stará kráľovská cesta dobudovaná v 18. storočí z poľského Krakova cez Liptov a Šturec do Banskej Bystrice a ďalej na juh do Pešti. Revúčania boli vychýrení povozníci, ktorí s vozmi chodievali do všetkých miest Uhorska. Ich služby využívali aj liptovskí murári a oravskí pláteníci. Revúčania sa neskoršie živili i najímaním svojich koní na prekonanie kľukatého stúpania cez Šturec. Výstavba novej cesty z Ružomberka do Banskej Bystrice cez Donovaly a neskôr vybudovanie Košicko-bohumínskej železničnej trate ako aj úzkokolejnej lokálky z Ružomberka do Korytnice v r. 1905 úplne odbúrali túto zárobkovú príležitosť Revúčanov. Krízové roky koncom 19. a začiatkom 20. storočia zapríčinili

v Liptovských Revúcoch vystáhovalectvo, ktoré v čase veľkej hospodárskej krízy nadobudlo masový charakter. Revúčania pracovali v maďarských uhoľných baniach, neskôr chodili až do Nemecka, Francúzska a Belgicka. Poslední vystáhovalci končili svoju púť za prácou až za oceánom, v Amerike, najčastejšie v baniach Pennsylvánie a Kanady. Počas 2. svetovej vojny a po vypuknutí SNP pomáhali Revúčania partizánom. Obec bola dôležitou zásobovacou trasou povstalcov. L. Revúce boli bombardované a obsadené fašistami. 4. apríla 1945 obec oslobodili jednotky Červenej armády. V 50-tych rokoch došlo v dôsledku industrializácie Slovenska aj k rozvoju obce vybudovaním inžinierskych sietí. Revúčania sa zamestnávali najmä v podnikoch Ružomberka, v Liptovskom Mikuláši a Banskej Bystrici. Jedinou pracovnou príležitosťou v L. Revúcoch bola práca na JRD. Po oneskorenej kolektivizácii poľnohospodárstva až v roku 1972 bola vybudovaná moderná ovčia farma, jedna z najväčších na Slovensku. Začiatkom leta 1983 sa konali oslavy 750. výročia prvej zmienky o obci (občine Revúca), v rámci ktorých prebehlo niekoľko desiatok kultúrno-spoločenských akcií (folklórne súbory, divadlo, svadobný sprievod, výstavy ľudového, rezbárskeho, tkáčskeho umenia). V 80-tych rokoch pokračovalo budovanie ďalších významných zariadení prinášajúcich nové pracovné príležitosti - výstavba kultúrneho domu, obecného úradu a knižnice (1974), dobudovanie vodovodu, modernej 14-triednej základnej školy s komplexným vybavením (1972). V doline pod Rakytovom vznikla po r. 1972 nová bytová zástavba. Postavilo sa nové nákupné stredisko, škôlka, požiarne zbrojnice, rekreačno-ubytovacie zariadenie a lyžiarsky vlek (1500 m) v Nižnej Revúcej.

V modrom štíte sa nachádza veľký strieborný smrek, rastúci z prostredného z piatich strieborných brál, vyrastajúcich zo spodného okraja štítu, o jeho kmeň sa zľava opiera na vedľajšom brale vztýčený zlatý kamzík v striebornej zbroji. Z ostatných brál vyrastá po jednom malom striebornom smreku – to všetko je prevýšené zlatou, perlami, rubínmi a diamantmi zdobenou korunou. Erb obce je odvodený z odtlačku pečatidla z r. 1755 na písomnosti z r. 1764. V 18. storočí toto pečatidlo Liptovských Revúc používala na svojich písomnostiach aj susedná obec Liptovská Osada. modrom štíte sa nachádza veľký strieborný smrek, rastúci z prostredného z piatich strieborných brál, vyrastajúcich zo spodného okraja štítu, o jeho kmeň sa zľava opiera na vedľajšom brale vztýčený zlatý kamzík v striebornej zbroji. Z ostatných brál vyrastá po jednom malom striebornom smreku – to všetko je prevýšené zlatou, perlami, rubínmi obce je odvodený z odtlačku pečatidla z r. 1755 na písomnosti z r. 1764. V 18. storočí toto pečatidlo Liptovských Revúc používala na svojich písomnostiach aj susedná obec Liptovská Osada.

Obec nemá schválené samostatné VZN s miestnymi pamätihodnosťami.

Na území obce **nie sú evidované žiadne divadlá, kiná, múzeá ani galérie.**

Obec má zriadenú **obecnú verejnú knižnicu**. Počet čitateľov však neeviduje. Knižnica neprešla modernizáciou. Je potrebná výmena vybavenia a nákup knižničného systému na evidenciu.

VEREJNÁ KNIŽNICA v obci Liptovské Revúce	
Ukazovateľ	2024
počet knižničných jednotiek	2500

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [ku5008rr]

V obci pôsobia spoloky **OZ na podporu a rozvoj cestovného ruchu**, OZ dobrovoľný hasiči, OZ Revúcky Haluškári, OZ poctivô z Liptova a OZ ZRPŠ pri základnej škole s materskou školou, ktoré sa zameriavajú na rozvoj komunitného života v obci.

PREHĽAD KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ A SPOLKOV v obci Liptovské Revúce k 31.12.2024	
Zameranie	Organizácia/Spolok
Cestovný ruch	Občianske združenie na podporu a rozvoj cestovného ruchu
Komunitné	OZ DHZ Liptovské Revúce
Komunitné	OZ Revúcki Haluškári
Komunitné	OZ Poctivô z Liptova
Komunitné	OZ ZRPŠ pri základnej škole s materskou školou
Športové	TJ Tatran
Športové	Outdoor Čierny kameň

Zdroj: Interná evidencia obce

Medzi významné osobnosti narodené v obci patrí prírodovedec a spisovateľ **Ing. Miroslav Saniga, CSc.**, zatiaľ mu nebola zhotovená pamätná tabuľa.

V obci Liptovské revúce každoročne organizovaných **niekoľko kultúrno - spoločenských podujatí**:

- Revúcke halušky (august, počet návštevníkov 2500),
- Deň detí (jún, počet návštevníkov 150),
- Deň matiek (máj, počet návštevníkov 250),
- Mikuláš (december, počet návštevníkov 400),
- Posedenie s dôchodcami (október, počet návštevníkov 200),
- Sv. Omša s výstupom na Končitú (júl, počet návštevníkov 100),
- Deň farnosti (august, počet návštevníkov 300),
- Deň hasičov (júl, počet návštevníkov 300),
- Divadelné predstavenie (jún/október, počet návštevníkov 200),

1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT

Obec Liptovské Revúce disponuje športovou infraštruktúrou a vybavením vo vlastníctve obce pre **futbal** (futbalový štadión), **športový areál s tenisovými kurtmi** a **lyžiarske centrum**, kde je k dispozícii 5 vlekov a 7 zjazdoviek, lyžiarska škola, požičovňa a servis.

V obci pôsobí **Futbalový oddiel** pre deti, mládež a dospelý, Outdoorový klub Čierny Kameň pre mládež a dospelých.

PREHĽAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Liptovské Revúce 31.12.2024			
Šport	Športový klub	Členská základňa	Počet členov
		mládež / dospelý	
Futbal	TJ Tatran Liptovské Revúce	Deti/mládež/dospelý	100
Outdoor	Outdoor klub Čierny Kameň	mládež/dospelý	30

Zdroj: Interná evidencia obce

V obci Liptovské Revúce je každoročne organizované 2 **tradičné športové podujatia**:

- Výstup na ploskú (august, 600 účastníkov),
- Deň hasičov (marec, 300 účastníkov),

1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU

Pre trávenie voľného času detí obec vybudovala **tri detské ihriská a bežeckú dráhu**.

Na území obce je vybudovaný náučný chodník **Čierny kameň**, o dĺžke 9,5 km s prevýšením 716 m, ktorý má prírodovedné, ochranárske a historické zameranie. Náučný chodník je v správe OZ Združenie na podporu a rozvoj cestovného ruchu v obci Liptovské Revúce.

Územná jednotka	DETSKÉ IHRISKÁ		NÁUČNÉ CHODNÍKY	
	Existujúci počet	Z toho ihrísk vo vlastníctve obce	Dĺžka náučných chodníkov v m	Z toho chodníky vo vlastníctve obce
Liptovské Revúce	3	3	5000	0

Zdroj: Interná evidencia obce

2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE

V okrese Ružomberok sú dlhodobo **priemerné mesačné nominálne mzdy zamestnancov** vyššie ako v Žilinskom kraji (v roku 2022 o 31 Eur), pričom od roku 2016 vzrástli o 44%. **Miera evidovanej nezamestnanosti** sa v roku 2022 hýbala v okrese Ružomberok na úrovni 5,05%, pričom v Žilinskom kraji to bolo 4,63%.

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE za okres Ružomberok				
Ekonomický ukazovateľ	2016	2022	2022/2016	
Miera evidovanej nezamestnanosti v %	8,76%	5,05%	-3,71%	-42,4%
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v Eur	991 €	1 428 €	437 €	44%

Zdroj: ŠÚSR, pr3108rr, np3110rr

Podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 je **v obci Liptovské Revúce 48,21% obyvateľov ekonomicky aktívnych**, pričom prevládajú zamestnanci, ktorých je 5,3-krát viac oproti podnikateľom. Väčšina obyvateľov dochádza za prácou buď do okolitých obcí alebo mesta Ružomberok, Banská Bystrica a iných väčších miest.

EKONOMICKY AKTÍVNE OBYVATEĽSTVO obce k 1.1.2021		
Územná jednotka	Počet	Podiel na celkovom obyvateľstve
Liptovské Revúce	742	48,31%
okres Ružomberok	27 202	47,40%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Územná jednotka	Spolu	Zamestnanec	Podnikateľ	Nezistené	iné
Liptovské Revúce	742	566	107	65	4
podiel v %	100,00%	76,28%	14,42%	8,76%	0,53%
okres Ružomberok	27 202	2 1248	3 663	2 213	78
podiel v %	100,00%	78,11%	13,47%	8,13%	0,29%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Za sledované obdobie rokov 2016 až 2021 **vzrástol počet podnikateľov v obci o 14,01%**, pričom početnosť fyzických osôb podnikateľov klesol o 23 osôb, počet živnostníkov klesol o 14 osôb, počet právnických osôb vzrástol o 11 osôb. V prípade mesta Ružomberok bol celkový nárast podnikateľov 7,9%.

Územná jednotka	Fyzické osoby - podnikatelia				Živnostníci				Právnické osoby				PODNIKATELIA celkom			
	2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016	
Liptovské Revúce	129	106	-23	17,83%	115	101	-14	12,17%	20	31	11	55%	264	238	-26	9,84%
okres Ružomberok	1828	1 888	60	3,3%	1703	1729	26	1,5%	1054	1331	277	26,3%	4585	4948	363	7,9%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:og3011rr, VBD_SK_WIN:og3008rr

2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSLE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE

Obec Liptovské Revúce nemá zriadený **obecný podnik** na verejno - prospešné služby, a tieto práce vykonávajú dve nezamestnané osoby.

Medzi najvýznamnejších podnikateľov, s prevádzkou priamo v obci Liptovské Revúce, obec eviduje 4 podnikateľské subjekty v potravinárstve a stravovacích službách, 1 samostatne hospodáriaceho roľníka a 1 poľnohospodárske družstvo.

Oblasť podnikania	Podnikateľ	Remeselníci	Poľnohospodári, farmári a SHR
Stavebníctvo	- RS Building - Hlbočan, s.r.o - RD STAV - ŠD IVEST s.r.o - VKS INSTALL, s.r.o - KURA S, s.r.o		
Krajičstvo	Zdenka Kutajová - NINA		
Poľnohospodárstvo		Pivovar Čierny Kameň	PD Liptovské Revúce

Zdroj: Interná evidencia obce

Ekonomická aktivita: V obci Liptovské Revúce bolo k 1.1.2021 evidovaných 642 (41,80%) pracujúcich v produktívnom veku a 77 (5,01%) pracujúcich dôchodcov. Nepracujúcich dôchodcov obec evidovala 18 obyvateľov (17,70%) a **64 obyvateľov (4,17%) bolo evidovaných ako nezamestnaných**. V domácnosti na materskej, rodičovskej dovolenke alebo dobrovoľne (osoba v domácnosti) zotrvalo 115 osôb (7,49%).

Územná jednotka	Spolu	pracujúci (okrem dôchodcov)	pracujúci dôchodca	dôchodca	osoba v domácnosti	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	žiak ZŠ	žiak SŠ	študent VŠ	iná	nezistené
Liptovské Revúce	1536	642	77	18	92	5	18	64	89	102	58	31	0	14
podiel v %	100%	41,80%	5,01%	17,70%	5,99%	0,33%	1,17%	4,17%	5,79%	6,64%	3,78%	2,02%	0	0,91%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_16_OK_SK0318_OB

Kategórie zamestnania: V obci Liptovské Revúce bolo k 1.1.2021 najviac zamestnancov evidovaných na pracovných pozíciách Pracovníci v službách a obchode (16,96%), Technici a odborní pracovníci (14,74%) a Špecialisti (13,15%).

Územná jednotka	Spolu	Príslušníci ozbrojených síl	Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci, úradníci	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní robotníci a remeselníci	Operátori a montéri strojov a zariadení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Nezistené
Liptovské Revúce	631	2	13	83	93	33	107	79	54	56	100
podiel v %	100%	0,32%	2,06%	13,15%	14,74%	5,23%	16,96%	12,52%	8,56%	8,87%	15,85%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_18_OK_SK0318_OB

Odvetvie klasifikácie ekonomických činností (OKEČ): V obci Liptovské Revúce bolo k 1.1.2021 najviac pracujúcich evidovaných v Priemyselnej výrobe (10,63%), vo Veľkoobchode a maloobchode (9,97%) a v Zdravotníctve a sociálnej pomoci (9,03%).

OKEČ	početnosť	podiel v%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	43	5,80%
Ťažba a dobývanie	0	0%
Priemyselná výroba	79	10,63%
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	3	0,40%
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	16	2,16%
Stavebníctvo	79	10,65%
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	74	9,97%
Doprava a skladovanie	32	4,31%
Ubytovacie a stravovacie služby	37	4,99%
Informácie a komunikácia	12	1,62%

Finančné a poisťovacie činnosti	7	0,94%
Činnosti v oblasti nehnuteľností	5	0,67%
Odborné, vedecké a technické činnosti	25	3,37%
Administratívne a podporné služby	20	2,70%
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	52	7,01%
Vzdelávanie	34	4,58%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	67	9,03%
Umenie, zábava a rekreácia	7	0,94%
Ostatné činnosti	8	1,08%
Nezistené	142	19,14%
Spolu	742	100%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_19_OK_SK0318_OB

2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU

Obec sa profiluje a zviditeľňuje skôr ako športovo založená obec so zameraním na hokej, futbal, stolný tenis, tenis a činnosť dobrovoľného hasičského zbor. Propagácii svojho kultúrno - historického dedičstva a jeho interpretácii sa venuje prostredníctvom organizácie pravidelne sa opakujúcich kultúrnych podujatí.

Návštevníkmi obce sú najčastejšie návštevníci bez ubytovania, ktorých zaujíma história **Kostola obetovania Pána** zo 16. storočia.

PREHĽAD PRIMÁRNEJ PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU obce Liptovské Revúce k 31.12.2024				
Zložka ponuky	PRÍRODA	KULTÚRA A HISTÓRIA	ŠPORT	ATRAKcie
Liptovské Revúce	Stredisko turistických ciest Veľkej Fatry	Kostol obetovania Pána zo 16 storočia	Revúcka hasičská súťaž,	

Zdroj: Interné spracovanie obce

V obci Liptovské Revúce **poskytuje ubytovacie služby niekoľko súkromných subjektov**. V sledovanom období obec vybrala v sledovanom období nasledovnú daň z ubytovania.

PREHĽAD vybratej dane z ubytovania obce Liptovské Revúce v rokoch 2017 - 2024								
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liptovské Revúce	1613,83	2398,81	4640,42	3655,75	5626,78	3740,58	4601,60	4537,40

2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO

V katastri obce Liptovské revúce hospodária **dva pozemkové spoločenstvo** – Združenie vlastníkov lesných pozemkov s počtom členov 250, ktoré vzniklo v roku 2014 a v roku 2024 zvýšilo svoj zisk o 41%. Pozemkové spoločenstvo urbáriátu Liptovské Revúce s počtom členov 500, ktoré vzniklo v roku 2003 a v roku 2024 je zisk klesol o 30%.

3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY

3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ

Obec Liptovské Revúce **majú** spracovaný a **schválený Územný plán**, a je platný odo dňa nadobudnutia účinnosti Uznesenia OZ v Liptovských Revúcoch a Všeobecno-záväzného nariadenia č.3/ schváleného Obecným zastupiteľstvom dňa 24.11.2006. Územný plán má dva schválené dodatky. Nový Územný plán má obec v pláne spracovať v roku 2026.

3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Služieb, ktoré sa týkajú starostlivosti o životné prostredie z úrovne miestnej samosprávy je niekoľko. Dôležitosť tejto témy narastá najmä v súvislosti s hroziacou **klimatickou zmenou**, čo prináša viaceré výzvy pre obce a mestá v oblasti najmä zadržiavania vody v krajine a hospodárenia s vodou formou tzv. zelenej a modrej infraštruktúry.

Medzi hlavné kompetencie, ktorými sa miestna samospráva zaoberá patrí: **(1) Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá, (2) Protipovodňové opatrenia, (3) Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie, (4) Odpadové hospodárstvo, (5) Environmentálne vzdelávanie.**

Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá: Pasportizácia stavu verejnej zelene nebola zatiaľ zrealizovaná. Verejná zeleň sa nachádza predovšetkým pri materskej škole, futbalovom ihrisku, kostole a pri obecnom cintoríne. Obec má v pláne vysadiť líniovú lipovú alej pri oddychovom areáli.

Obec sa v rámci údržby verejnej zelene a verejných priestranstiev stará aj o **obecný cintorín Vyšné Revúce** s 551 hrobovými miestami, obecný cintorín **Nižný starý** s 449 hrobovými miestami, obecný cintorín **Stredný** s 503 hrobovými miestami a **Nižný nový** s 235 hrobovými miestami.

Územná jednotka	VEREJNÁ ZELEŇ a VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ					
	Výmera plôch verejnej zelene v m ²	Výmera verejných priestranstiev v m ²	Počet parkov a parčíkov	Počet verejných záhonov	Počet stromov verejnej zelene	Počet lavičiek
Liptovské Revúce			2		50	

Zdroj: Interná evidencia obce

Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie : Obec poskytuje obyvateľom pripojenie len na vodovodnú sieť prostredníctvom **Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, a.s.** , ktorej je akcionárom. Kanalizácia v obci nie je vôbec vybudovaná a predpokladaný náklad je 16 až 22 miliónov.

Odpadové hospodárstvo: Téma znižovania množstva komunálneho odpadu na skládkach a zvyšovania miery separovania odpadov prípadne opätovného používania odpadov bude v nasledujúcich rokoch ešte viac zdôrazňovaná.

Obec má z hľadiska infraštruktúry odpadového hospodárstva na svojom území **Zberný dvor, Kompostáreň**.

Obec neevduje vznik **žiadnych čiernych skládok**, s ktorými by sa musela vysporiadať.

INFRAŠTRUKTÚRA ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA NA ÚZEMÍ OBCE k 31.12.2022							
Samospráva	Skládka odpadov	Zberné dvory	Zariadenia na zhodnocovanie odpadov	Zariadenia na zneškodňovanie odpadov	Kompostárne	Bioplynové stanice	Zariadenia na prípravu na opätovné použitie
Liptovské Revúce	nie	áno	nie	nie	áno	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Dlhodobým zmluvným partnerom obce v oblasti zneškodňovania zložiek komunálneho odpadu sú spoločnosti **ENVI-PAK, a.s., OZO a.s., KRONOSPAN, s.r.o.**

V roku 2024 vytriedila na obyvateľa **441,434 t komunálneho odpadu**, čo je **priemerná hodnota v okrese Ružomberok**.

PARTNERI ZNEŠKODŇOVANIA ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU v obci Liptovské Revúce k 31.12.2024		
Zložka odpadu	Číslo z katalógu odpadov	Vytriedené množstvo (v tonách)
Zmesový komunálny odpad	20 03 01	0,00
Plasty	20 01 39	46,01
Drobný stavebný odpad	20 03 08	0,00
Sklo	20 01 02	50,140
Papier a lepenka	20 01 01	22,314
Biologicky rozložiteľný odpad	20 02 01	211,700
Kovy - železo a oceľ	20 01 40 05	41,00
Iné komodity		70,27
ODPAD spolu		441,434

Zdroj: Ročný výkaz o komunálnom odpade za rok 2022

Obec Liptovské Revúce medzi rokmi 2021 a 2024 zvýšila úroveň vytriedenia odpadu o ,3,67% na 58,75%, čo je nadpriemerná hodnota okresu Ružomberok.

ÚROVEŇ VYTRIEDENIA KOMUNÁLNYCH ODPADOV v %						
Samospráva	2021	2022	2023	2024	zmena 2021/2024	
					abs.	v %
Liptovské Revúce	62,42%	54,19%	52,63%	58,75%	3,67%	5,87%
okres Ružomberok	40,16%	43,98%	48,62%	49,29%	9,13%	22,7%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [zp3002rr]; údaje za okres získané zo stránky www.ruzomberok.sk¹

Environmentálne vzdelávanie: Obec nemá uzatvorenú žiadnu spoluprácu s organizáciami mimovládneho sektora alebo štátnymi organizáciami, s ktorými by pravidelne organizovala na materskej a základnej škole alebo pre verejnosť vzdelávacie aktivity v oblasti zvyšovania environmentálneho povedomia alebo v šírení osvetu v starostlivosti o životné prostredie.

3.3 DOPRAVA

Obcou Liptovské Revúce neprechádzajú žiadne cestné komunikácie I. a II. triedy. Prechádza ňou však **jedna cestná komunikácia III. triedy** (č. 2223). Liptovské Revúce sú koncovou obcou, hlavná cesta je spojená v Liptovskej Osade na štátnu cestu I. Triedy E 77 Banská Bystrica – Ružomberok. Táto cesta spája Liptovské Revúce s centrom cestovného ruchu Donovaly.

Obec nemá žiadne železničné spojenie. Najbližšia železničná stanica sa nachádza v Ružomberku na železničnej trati I. Kategórie č. 180 v úseku Žilina – Košice.

Územná jednotka	CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA		
	Cesty I. triedy (v m)	Cesty II. triedy (v m)	Cesty III. triedy (v m)
Liptovské Revúce	nie	nie	

Zdroj: Interná evidencia obce

1

www.ruzomberok.sk/informacie-o-komunalnom-odpade-vplyvujuce-zo-zakona.html

Miestne komunikácie, ktoré spravuje samotná obec sú v dĺžke 6,9 km, pričom 0,6 km z nich je v nevyhovujúcom stave (10 %) a vyžaduje si rekonštrukciu.

V obci sa nenachádzajú žiadne chodníky pre peších a len približne 20 parkovacích miest. Potrebovala by postupne vybudovať ďalších asi 200 parkovacích miest.

Územná jednotka	MIESTNE KOMUNIKÁCIE (MK)					CHODNÍKY		PARKOVACIE MIESTA	
	Počet úsekov	Celková dĺžka (v m)	MK v nevyhovujúcom stave (v m)	Potreba nových MK (v m)	Odhad nákladov (v Eur)	Existujúce (v m)	Potreba nových (v m)	Existujúce miesta (počet)	Chýbajúce miesta (počet)
Liptovské Revúce	16	6900	6210	690	180 000	0	0	20	200

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Revúce eviduje v katastri obce 5 **značených cyklotrás** o celkovej dĺžke 37 km (cyklotrasa Vrchárska cyklomagistrála, cyklotrasa Vyšná Revúca – Pšeničné sedlo, cyklotrasa Liptovská Osada – Motyčky, cyklotrasa Krížna – Horný Jelenec, cyklotrasa NP Veľká Fatra). Obec neeviduje žiaden cyklochodník.

Územná jednotka	CYKLOMOBILITA			
	Značené cyklotrasy počet	Značené cyklotrasy (v km)	Cyklochodníky - zrealizované (v km)	Cyklochodníky - v príprave (v km)
Liptovské Revúce	5	37	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

Na prospech občanov obce Liptovské Revúce zabezpečuje Žilinský samosprávny kraj službu vo verejnom záujme prostredníctvom dodávateľskej dopravnej spoločnosti ARRIVA LIORBUS, a.s. **službu prímestskej autobusovej dopravy** a to na **1 autobusovej linke** cez Liptovskú Osadu.

PREHĽAD SPOJOV PRÍMESTSKEJ AUTOBUSOVEJ DOPRAVY v roku 2022			
Územná jednotka	Počet liniek	Číselné označenie linky/liniek, ktorá jazdí do obce	Počet autobusových zastávok v obci
Liptovské Revúce	1	508401: Ružomberok – Liptovská Osada – Liptovské Revúce	9

Zdroj: Interná evidencia obce

3.4 ENERGETIKA

Obec Liptovské Revúce nie je plynofikovaná a **dominantný zdroj vykurovania predstavuje v obci pevné palivo**. Až 82,35% bytov je vykurovaných pevným palivom a 14,83% elektrinou.

Územná jednotka	Spolu	Plyn	Elektrina	Kvapalné palivo	Pevné palivo	Solárna energia	Iný	Žiadny	Nezistený
Liptovské Revúce	748	0	111	8	616	2	1	2	5
podiel v %	100,00%	0	14,83%	1,06%	82,35%	0,26%	0,13%	0,26%	0,66%
okres Ružomberok	23 287	6 208	2 366	39	8 391	25	5 797	192	269
podiel v %	100,00%	26,66%	10,16%	0,17%	36,03%	0,11%	24,89%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_10_OK_SK0318_OB

Dominantným typom kúrenia v bytoch je **ústredné lokálne kúrenie** na úrovni 53,42% bytov, kým v okrese Ružomberok je to len 45,09%.

Územná jednotka	Spolu	Ústredné kúrenie diaľkové	Ústredné kúrenie lokálne	Etážové kúrenie	Samostatné vykurovacie teleso	Iný	Bez kúrenia	Nezistený
Liptovské Revúce	748	10	398	82	228	22	2	5
podiel v %	100,00%	1,34%	53,42%	11,01%	30,6%	2,95%	0,65%	0,67%
okres Ružomberok	23 287	7 768	10 501	486	3 287	783	192	270

podiel v %	100,00%	33,36%	45,09%	2,09%	14,12%	3,36%	0,82%	1,16%
------------	---------	--------	--------	-------	--------	-------	-------	-------

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_09_OK_SK0318_OB

Verejné osvetlenie prešlo modernizáciou na šetrnejšie osvetlenie s LED technológiou.

Územná jednotka	Verejné osvetlenie s LED technológiou	Rok modernizácie	Poznámka
Liptovské Revúce	nie	2016	celá obec

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec má **zateplené až 8 verejných budov** z 12 budov (66,66%), ktoré má zahrnuté v majetku obce.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	z toho zateplených	Poznámka
Liptovské Revúce	12	8	- Priemyselná budova – Zberný dvor - Hasičská zbrojnica v Nižnej, - Budova ZŠ, - Jedáleň, - Budova MŠ, - Bytový dom, - Hasičská zbrojnica Vyšná, - Budova pošty,

Zdroj: Interná evidencia obce

3.5 ŠKOLSTVO

V obci Liptovské Revúce pôsobí **materská škola a základná škola**. V základnej škole je zariadení aj Školský klub detí, škola vydáva vlastný časopis „Revúčanka“.

Vývoj počtu detí v **materskej škole** mal v sledovaných rokoch 2016 – 2023 stúpajúcu tendenciu do roku 2019, kedy bol počet detí vyšší o 11 ako v roku 2016. V nasledujúcich rokoch mal striedavo klesajúco-stúpajúcu tendenciu. V roku 2020 klesol počet detí o 6 detí, v roku 2021 sa počet detí zvýšil na 40 a do roku 2023 klesol na 35.. Celkovo bolo v roku 2023 v MŠ (v dvoch triedach) evidovaných **35 detí na 2 pedagógov** (17,5 dieťaťa na jedného pedagóga).

Vývoj počtu detí v **základnej škole** mal v sledovaných rokoch 2016 – 2023 striedavo klesajúco-stúpajúcu tendenciu. Z pôvodných 103 detí (rok 2016), klesol ich počet až na 90 v roku 2020, následne nastal každý rok nárast, pričom v roku 2023 stúpol počet detí v základnej škole na 100. Celkovo bolo v roku 2023 v ZŠ (v 9 triedach) evidovaných **100 detí na 13 pedagógov** (7,69 dieťaťa na jedného pedagóga).

PREHĽAD O ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH v obci Liptovské Revúce za roky 2016 - 2023									zmena 2023/2016	
rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	abs.	v %
Materská škola										
počet tried	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0%
počet žiakov	32	35	42	43	37	40	34	35	3	20%
počet pedagógov	4	3	4	4	4	3	2	2	-2	50%
Základná škola 1-9. Ročník										
počet tried	9	9	9	9	9	9	9	9	0	0%
počet žiakov	103	97	91	94	90	91	96	100	-3	-2,9%
počet pedagógov	13	13	12	12	11	12	13	13	0	0%

Zdroj: ŠÚSR, sv5002rr

3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

Obec Liptovské Revúce neposkytuje obyvateľom na území obce zdravotnú službu a nenachádza sa tu zdravotné stredisko.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH ZDRAVOTNÝCH SLUŽBÁCH v roku 2024		
Územná jednotka	Zdravotné stredisko	Aké ambulancie sú poskytované v zdravotnom stredisku
Liptovské Revúce	0	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Revúce poskytuje v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách **opatrovateľskú službu v prirodzenom (domácom) prostredí klienta**.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH v roku 2024 v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách									
Územná jednotka	Opatrovateľská služba – v prirodzenom (domácom) prostredí klienta	Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb (DSS)	Denné centrum pre seniorov s jedálňou	Detské jasle	Komunitné centrum	Útulok pre občanov bez prístrešia	Zariadenie núdzového bývania	Nocľaháreň	Denný stacionár pre seniorov a zdravotne znevýhodnené osoby
Liptovské Revúce	áno	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

V obci Liptovské Revúce **pôsobí organizovaný Klub seniorov „Jednota dôchdcov“**.

POČTY SENIOROV ORGANIZOVANÝCH V KLUBE SENIOROV v obci Liptovské Revúce v rokoch 2015 - 2022									
Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2015
Počet dôchodcov organizovaných v Klube seniorov	116	118	116	117	114	119	117	120	0

Zdroj: Interná evidencia obce

3.7 BÝVANIE

V obci je podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021) evidovaných 748 bytov s priemernou podlahovou plochou 112,37 m², z toho 22 bytov v dvoch bytových domoch.

Územná jednotka	Počet domov	z toho		Počet bytov	z toho			Priemerná podlahová plocha bytu v m ²
		rodinné domy	bytové domy		v rodinných domoch	v bytových domoch	obecné byty	
Liptovské Revúce	727	659	3	748	660	22	12	145,65
okres Ružomberok	14 483	3 001	604	23 287	3 035	8 502	513	
podiel na okrese v %	0,85%			0,66%				

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_01_OK_SK0318_OB, Z02_01_OK_SK0318_OB

V obci nevznikla žiadna **nová obytná štvrť**. Obec má v pláne postaviť nájomný bytový dom so 16 bytovými jednotkami.

K 31.5.2025 obec eviduje **100 žiadostí o stavebné povolenie**, z toho 50 žiadostí na rodinné domy, 10 na rekreačnú chatu a ostatné tvoria žiadosti o rekonštrukciu hospodárskych budov, garáží a letných kuchýň.

Obec poskytuje **nájomné bývanie v 10 obecných bytoch, ktoré sú vo vlastníctve obce**. V roku 2017 obec evidovala 21 žiadostí o nájomné bývanie. Výstavbou bytového domu sa znížil počet žiadostí a v roku 2024 ich obec evidovala 15.

3.8 BEZPEČNOSŤ

Obec Liptovské Revúce **nemá zriadenú obecnú políciu**, v prípade potreby spolupracuje so štátnou políciou. Obec zatiaľ **nemá kamerový systém**.

Podľa vyjadrenia vedenia obce je **kriminalita v obci** na bežnej úrovni.

Dopravná nehodovosť je v obci Liptovské Revúce veľmi nízka. V obci však chýbajú **prechody pre chodcov** s modernými signalizačnými zariadeniami.

V obci pôsobí v objekte hasičskej zbrojnice **Dobrovoľný hasičský zbor** (DHZ) so 70 členmi. Je dobre vybavený - hasičským autom Tatra 815 CAS, IVECO daily, hasičská striekačka, 3 športové striekačky a protipovodňovým vozíkom. Z ďalšieho vybavenia má DHZ záujem o nákup štvorkolky, dronu, rekonštrukcie hasičskej zbrojnice tak, aby bolo v jednej budove možné sústrediť celý hasičský vozový park.

Protipovodňové opatrenia: Obec má zakúpený protipovodňový vozík a vyškolených hasičov na situácie vzniknuté z dôvodu povodní.

Civilná ochrana: Obec zabezpečuje **civilnú ochranu** v zmysle platnej legislatívy. Pravidelne skúša sirény, zamestnanci pravidelne absolvujú školenia cez Okresný úrad v Ružomberku .

4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH

4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY

Obecné zastupiteľstvo v obci Liptovské Revúce má **9 poslancov**. Popri obecnom zastupiteľstve pracuje **5 poradných komisií**: (1) komisia financií, inventarizačná a správa obecného majetku - 3 členovia, (2) komisia športu - 3 členovia, (3) komisia kultúry, vzdelávania a sociálnych vecí - 3 členovia, (4) komisia ŽP, výstavby a územného plánovania – 3 členovia, (5) komisia na ochranu verejného záujmu pri výkone funkcie starostu obce – 3 členovia .

Obecný úrad zamestnáva **10 zamestnancov** vrátane starostu obce.

Obec **má jednu partnerskú obec** na v Českej republike – obec Chlebičov. Doteraz nerealizovala jeden projekt s cezhraničným partnerom v rámci Interregu CZ-SK s alokáciou 30 000 EUR.

Obec **je členom šiestich regionálnych partnerstiev**: (1) Miestnej akčnej skupiny OZ “Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov”, (2) Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS), (3) Ružomerské združenie miest a obcí Slovenska, (4) Združenie obcí Regionálne vzdelávacie centrum Martin, (5) Región Tatry, (6) Asociácia hlavných kontrolórov.

V obci sú aktívnymi socio - ekonomickými partnermi najmä zástupcovia občianskeho sektora. Na obci pôsobia a sú registrované **dve občianske združenia** : (1) OZ na podporu a rozvoj cestovného ruchu (2) OZ Revúcky Haluškári, (3) OZ pri PD Liptovské Revúce Strakatá ovečka, (4) OZ postív z Liptova, (5) OZ ZRPŠ pri základnej škole s materskou školou Liptovské Revúce.

4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE

Obec v roku 2022 hospodárila s **ročným rozpočtom na úrovni 951 tis. Eur**, z čoho 58,4 % vynakladala na bežné výdavky a 40,81 % na kapitálové výdavky. Priemerný výdavok na obyvateľa predstavuje 619,51 Eur.

PREHĽAD VÝDAVKOV OBCE za rok 2022						
Územná jednotka	Bežné výdavky (BV)	Kapitálové výdavky (KV)	Finančné operácie (FO)	SPOLU	Počet obyvateľov	Suma výdavku na obyvateľa
Liptovské Revúce	555 711,31 €	388 358 €	7 491,50 €	951 560,81 €		
podiel v %	58,4%	40,81%	0,79%	100,00%	1536	619,51 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Revúce vynaložila od roku 2017 do roku 2022 až **2,9 mil. Eur na investície**, ktoré vykazovala ako kapitálové výdavky. Väčšinou išlo o investície do výkupu pozemkov, nákupu vybavenia, obstarania projektových dokumentácií investičných akcií, rekonštrukcie a modernizácie hasičskej zbrojnice, investície do odpadového hospodárstva, rekonštrukcia a modernizácia kultúrneho domu, a i.).

PREHĽAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Liptovské Revúce za roky 2017 - 2022		
Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
2017	36 562,15 €	❖ Výstavba obytného domu, ❖ Oprava budov,
2018	699 433,68 €	❖ Zberný dvor, ❖ Výstavba obytného domu,
2019	369 544,00 €	❖ Kúpa pozemkov, ❖ Kúpa traktora,
2020	85 417,00 €	❖ Kúpa pozemkov, ❖ Rekonštrukcia hasičskej zbrojnice, ❖ Projektové dokumentácie, zateplenie KD,
2021	130 820,00 €	❖ Kúpa pozemkov, ❖ Nákup prevádzkových strojov, ❖ Wifi pre taba,

		❖ Rekonštrukcia kuchyne KD, ❖ Projektové dokumentácie, ❖ Zateplenie KD,
2022	156 140,63 €	❖ Nákup pozemkov, ❖ Projektové dokumentácie,
2023	1 270 739,15	❖ Zníženie energetickej náročnosti budovy ZŠ a jedálne, ❖ Triedený zber odpadov v obci, ❖ Kompostáreň, ❖ Zabezpečenie stojiska TKO
2024	179 970,65	❖ Zlepšenie úrovne hygienických štandardov a zvýšenie kvality poskytovaných služieb KD, ❖ Kompostáreň, ❖ Havarijná situácia strešnej konštrukcie ZŠ,
CELKOM	2 928 627,26 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Revúce od roku 2017 do roku 2024 získala na dotáciách priemerne 320 tis. Eur ročne, z čoho približne 65% predstavovali dotácie na krytie bežných výdavkov obce. Výnimkou je rok 2018, kedy obec získala dotáciu na zateplenie hasičskej zbrojnice Nižná a Zberný dvor odpadov, ako aj rok 2021, kedy získala dotáciu na Zníženie energetickej náročnosti budovy obecného úradu a kultúrneho domu. V roku 2023 obec získala dotáciu na Zníženie energetickej náročnosti budovy ZŠ a jedálne.

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovské Revúce za obdobie rokov 2017 - 2024								
rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Prijatá dotácia v Eur	26 899,06 €	531 570,44 €	20 000 €	26 084,06 €	440 255,26 €	159 143 €	1 227 612,89 €	181 852,7 €

Zdroj: Interná evidencia obce

V roku 2024 obec prijala z externých zdrojov 181 tis. Eur, z toho najviac na zlepšenie úrovne hygienických štandardov a zvýšenie kvality poskytovaných služieb v kultúrnom dome. Okrem toho obec získala dotácie na Triedený zber odpadov a na havarijný stav strechy základnej školy.

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovské Revúce v roku 2024			
Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
Ministerstvo kultúry SR		94 975,90	Zlepšenie úrovne hygienických štandardov a zvýšenie kvality poskytovaných služieb v KD Liptovské Revúce
MŽP	Odpady	5 850,80	Triedený zber odpadov
MŽP	Odpady	1 026,00	Triedený zber odpadov
RUŠS ZA	havárie	80 000,00	Strecha ZŠ

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec každoročne vyčleňuje finančné zdroje z obecného rozpočtu aj na dotácie pre organizácie a spolky. V roku 2024 to bolo 31 200 Eur. Pravidelným prijímateľom je TJ Tatran Liptovské Revúce, SZPFB ZO Liptovské Revúce, Poľovnícke združenie Suchá, Fitnes klub Kovárna, Jednota dôchodcov na Slovensku, Outdoor Klub Čierny Kameň Liptovské revúce, Obec Liptovská Osada, DHZ Liptovské Revúce.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovské Revúce za obdobie rokov 2017 - 2024								
rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Poskytnutá dotácia v Eur	11 950 €	12 550 €	17 011,8 €	20 700 €	14 050 €	14 000 €	27 800 €	31 200 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Revúce je vlastníkom **12 verejných budov**, z čoho najviac je využívaný nájomný bytový dom a tri hasičské zbrojnice. Z dvanástich budov je zateplených osem.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Zateplené budovy
Liptovské Revúce	12	• Priemyselná budova, • Hasičská zbrojnica v Nižnej, • Budova ZŠ, • Jedáleň, • Materská škola, • Bytový dom, • Hasičská zbrojnica Vyšná, • Pošta,

Zdroj: Interná evidencia obce

4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM

Obec aktívne komunikuje s občanmi prostredníctvom **obecnej web stránky** www.liptovskerevuce.sk, ktorú prevádzkuje.

Na informovanie v obci slúži **miestny rozhlas**, ktorý však nebol modernizovaný a funguje na technológii drôtového šírenia signálu. **Úradná tabuľa** obce je digitalizovaná. Obec má zriadené **miesto prvého kontaktu s občanom** priamo na Obecnom úrade. **Verejné hovory** obec neorganizuje.

Poskytovateľmi internetu v obci sú formou anténového pripojenia spoločnosti UPC, Orange, T-com. Optika v obci je zabezpečená spoločnosťou UPC.

V obci **pôsobí pobočka Slovenskej pošty**, a.s. a sú tu umiestnené tri balíkoboxy na individuálne vyzdvihovanie zásielok.

5 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
MIESTNY POTENCIÁL	
❖ výhodná poloha obce medzi mestami Ružomberok a Banská Bystrica, ❖ výnimočná prírodná poloha v tesnej blízkosti lokalít ako Čierny kameň, Prielom Teplého potoka, Borišov a Ostredok, ❖ stredisko turistických ciest Veľkej Fatry, ❖ kostol obetovania pána zo 16. Storočia, ktorého farnosť bola založená v roku 1952, ❖ obec prevádzkuje obecnú knižnicu, ❖ viaceré ekologické projekty zamerané najmä na odpad: kompostáreň, triedenie a zber odpadu, ale aj zateplenie školy a jedálne, alebo modernizácia kultúrneho domu, ❖ v obci pôsobia tri športové kluby (TJ Tatran Liptovské Revúce, Outdoor Klub Čierny Kameň a Fitnes klub Kovárna).	❖ klesajúci počet obyvateľstva (medzi rokmi 1996 – 2024) ❖ spory sa ohľadom zonácie Národného parku Veľká Fatra – obyvatelia a samospráva sa necítia reflektovaní v aktuálnych návrhoch chránenej oblasti, ❖ obec nie je napojená na železničnú sieť, ❖ napriek geografickej polohe sa obec často ocitá mimo hlavných strategických osí turizmu v Liptove či vo Veľkej Fatre, ❖ obec nemá vybudovanú kanalizáciu,
MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	
❖ potenciál vidieckeho turizmu a ubytovania, ❖ lokálne produkty, ❖ rozsiahle lesy, pôda a prírodné zdroje, ❖ prítomnosť malých fariem ❖ PD Liptovské Revúce miestny zamestnávateľ a niekoľko samostatne hospodáriacich roľníkov, ❖ Silná komunita a tradície, ❖ Obec patrí do územia MAS Dolný Liptov, čo umožňuje získať mikrogranty,	❖ turistická návštevnosť v trvaní do 3 hodín v okolí kostola obetovania pána, ❖ chýbajúce turistické atrakcie, ❖ chýbajúce zázemie a vybavenosť pri Kostole, ❖ chýbajúca spolupráca s okolitými obcami s cieľom vytvorenia spoločného produktu cestovného ruchu, ❖ obec nemá vlastný sociálny ani obecný podnik, ❖ občania dochádzajú za prácou väčšinou do Ružomberka, Banskej Bystrice alebo na Donovaly,
MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	
❖ zachované základné verejné inštitúcie, ❖ zrekonštruované verejné osvetlenie na LED, ❖ základná úroveň vzdelania v mieste, bez nutnosti dochádzky, ❖ aktívny DHZ zabezpečuje nielen požiarne akcie, ale aj údržbu, podujatia a komunitné väzby, ❖ obec má prehľad o plochách verejných priestranstiev a umiestnení verejnej zelene, ❖ obec dobudovala infraštruktúru a vybavenosť pre odpadové hospodárstvo (kompostáreň, zberný dvor, triedený odpad), ❖ v obci bola vybudovaná obecná bytovka so 17 nájomnými bytmi, ❖ obec je akcionárom Vodárenskej spoločnosti Ružomberok a všetky rodinné domy sú napojené na vodovodnú sieť, ❖ vybudovaná základná technická infraštruktúra, ❖ výborná kvalita ovzdušia, vody a krajiny, ❖ základné služby ako pošta, potraviny, pohostinstvo sú dostupné, ❖ obec má webstránku a zverejňuje základné dokumenty (v súlade so zákonom), ❖ obec má zateplenú väčšinu obecných budov,	❖ v obci nie sú rekonštruované a chýbajú pešie chodníky a parkovacie miesta, ❖ v obci úplne chýba obecná kanalizácia, ❖ passport verejnej zelene nebol zrealizovaný, ❖ slabé environmentálne povedomie a chýbajúca osвета, ❖ slabé využívanie OZE na vykurovanie a výrobu energie, ❖ obec poskytuje len základnú sociálnu službu, ❖ verejné služby nie sú plne digitalizované, ❖ neexistuje komunitné centrum alebo klubovňa pre mládež, ❖ chýbajúce bezbariérové vstupy do verejných budov, ❖ námestie, parky, okolie kostola sú neprispôsobené na oddych alebo komunitný život, ❖ vizuálna zanedbanosť niektorých verejných priestorov,
SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	
❖ obec je členom šiestich regionálnych združení: MAS Dolný Liptov, ZMOS, regionálny ZMOS, RVC Martin,	❖ obec nemá schválený nový územný plán, ❖ obecnému úradu chýba moderné vybavenie,

❖ Asociácia hlavných kontrolórov a Región Tatry, v obci je výborne etablovaný Dobrovoľný hasičský zbor so 70 členmi, ❖ v obci pôsobia tri záujmové združenia v oblasti športu, ❖ hasičská zbrojnica boli zrekonštruované a majú moderné vybavenie, ❖ obec je úspešná v získavaní mimorozpočtových zdrojov; najmä zo zdrojov štátneho rozpočtu, ❖ obec má vo svojom vlastníctve 12 budov, ❖ obec má vo svojom vlastníctve futbalové ihrisko, bežeckú dráhu a 3 detské ihriská, ❖ obec sa stará o zeleň, kosenie, čistotu cintorína a okolia verejných budov, ❖ v obci je funkčné zrekonštruované osvetlenie, smetné nádoby, lavičky a autobusové zástavky, ❖ obec má k dispozícii technické vybavenie na údržbu obce – traktor, kosačky, príves, základné náradie	❖ v obci chýba kamerový systém, ❖ obyvatelia majú nízky záujem o veci verejné a na obecnej úrovni je pomerne slabá spolupráca, ❖ obecný rozhlas nebol modernizovaný, ❖ na niektorých obecných budovách stále chýbajú energeticky úsporné opatrenia, ❖ rozpočet obce nestačí na väčšie opravy bez externých zdrojov,
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
❖ finančné zdroje z EŠIF (Program Slovensko, IÚS VÚC, Plán obnovy a odolnosti), Program rozvoja vidieka, cezhraničná spolupráca INTERREG, ❖ podpora zelenej tranzície a dekarbonizácie v EÚ a prechodu na obnoviteľné zdroje energie, ❖ podpora digitalizácie verejných služieb v EÚ, ❖ podpora komunitného organizovania a zapájania verejnosti do spravovania vecí verejných, ❖ štátna sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny, ❖ nárast využívania internetu a sociálnych sietí na komunikáciu s občanmi, ❖ rozvoj obecnej a mimoobecnej spolupráce - budovanie partnerstiev s podnikateľských a neziskovým sektorom a inými samosprávami (susedné obce, samosprávy v regióne aj mimo neho), ❖ nárast digitálnych zručností a environmentálneho povedomia občanov, ❖ rastúci záujem Slovákov o cestovanie po Slovensku, ❖ rozvoj práce z domu a na diaľku.	❖ starnutie populácie na Slovensku, ❖ vysoká byrokratická záťaž pri čerpaní eurofondov, ❖ nízka miera decentralizácie kompetencií, právomocí a financií na obce - chýbajúce vlastné zdroje na rozvoj obce, ❖ historicky najnižšia miera dôvery občanov v štát a vymožitelnosť práva, ❖ nestabilné legislatívne prostredie a časté zmeny zákonov, ❖ odchod mladých ľudí z vidieka do mesta prípadne do zahraničia za štúdiom a prácou, ❖ globálna zmena klímy a klimatické ohrozenia (zvyšovanie teplôt, sucho, extrémne zrážky, veterné smršte, ai) - prívalové dažde a lokálne záplavy spôsobené zmenou klímy aj nadmernými výrubmi, ❖ priemyselné znečisťovanie ovzdušia a prostredia ako MONDI SCP Ružomberok, ❖ energetická a ekonomická kríza a výrazne rastúce výdavky domácností a životné náklady jednotlivcov, ❖ rýchle životné tempo, pasívne trávenie voľného času v rodinách, uzatváranie sa do seba a svojich rodín, nízka miera angažovania sa v komunitách, ❖ zmenené návyky detí a mládeže - rastúce trávenie voľného času na internete.

The background of the entire page is a repeating pattern of light green hexagons outlined in white, creating a honeycomb effect.

STRATEGICKO – PROGRAMOVÁ ČASŤ

STRATEGICKO – PROGRAMOVÁ ČASŤ

Pri spracovaní strategicko - programovej časti sme vychádzali aj z **predošlého PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2016-2020** a jeho plnenia, ktorý mal stanovené nasledovné ciele.

Vízia do roku 2025	Želáme si, aby v roku 2025 bola obec Liptovské Revúce: ❖ čistá a bezpečná, ❖ turisticky príťažlivá, ❖ s dobrými podmienkami na kultúru a šport, ❖ s narastajúcim počtom obyvateľov,				
CIEĽ	Opatrenie	Aktivita (R = realizované, ČR = čiastočne realizované, N = nezrealizované)	R	ČR	NR
1. Rozvoj bývania	1.1: Vytvoriť podmienky na výstavbu domov a bytov	1.1.1: Príprava stavebných pozemkov a infraštruktúry		x	
		1.1.2: Vysporiadanie pozemkov		x	
	1.2: Vytvoriť podmienky na bývanie pre mladé rodiny a mladých ľudí	1.2.1: Výstavba bytového domu s 10-timi nájomnými bytmi	x		
2. Dobudovanie občianskej, technickej a dopravnej infraštruktúry	2.1: Dobudovanie občianskej infraštruktúry	2.1.1: Zateplenie kultúrneho domu, rekonštrukcia vykurovania, rekonštrukcia elektrických rozvodov		x	
		2.1.2: Zateplenie budovy základnej školy	x		
		2.1.3: Rekonštrukcia lyžiarskeho strediska			x
		2.1.4: Vybudovanie nových športových a športovo-rekreačných zariadení			x
		2.1.5: Zvýšenie štandardu a rozšírenie športového areálu			x
		2.1.6: Zriadenie domu dôchodcov			x
	2.2: Dobudovanie technickej infraštruktúry	2.2.1: Vybudovanie ČOV			x
	2.3: Dobudovanie dopravnej infraštruktúry	2.3.1: Rekonštrukcia obecného rozhlasu			x
		2.3.2: Rekonštrukcia miestnych komunikácií v dĺžke 12 km		x	
3. Rozvoj komunitného života	3.1: Vytvorenie podmienok na rozvoj komunitného života	3.1.1 : Vytvoriť priestor na stretávanie sa rôznych záujmových a vekových skupín			x
		3.1.2: Zorganizovať 2 stretnutia s obecným zastupiteľstvom k zisteniu potrieb občanov v oblasti verejného života a možností spolupráce	x		
4. Zníženie nezamestnanosti	4.1: Vytvorenie podmienok na rast pracovných príležitostí	4.1.1: Zorganizovať stretnutie so súčasnými a potenciálnymi podnikateľmi v cestovnom ruchu na tému hľadania možností rozvoja služieb, produktov a propagácie cestovného ruchu			x
		4.1.2: Realizovať podporné aktivity pre rozvoj služieb, produktov a propagácie cestovného ruchu			x
5. Zníženie znečistenia životného prostredia	5.1: Zapojiť občanov do znižovania znečistenia životného prostredia	5.1.1: Realizovať atraktívnu kampaň na zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľov			x
		5.1.2: Vybudovanie zberného dvora, separácia odpadu	x		

Zdroj: PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2016 - 2020

Podkladom pre vypracovanie strategicko-programovej časti PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 je analytická časť tohto strategického dokumentu a strategicko-programová časť predchádzajúceho PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2016-2020. Ako uvádza prehľadná analýza plnenia navrhutej rozvojovej stratégie na roky 2016-2020 obce Liptovské Revúce (tabuľka vyššie), viaceré navrhnuté opatrenia a aktivity **v predšlom PHSR obce skôr neboli realizované, alebo len čiastočne realizované**, a preto sú mnohé pre obec naďalej aktuálne aj pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Analytická časť tohto strategického dokumentu PHSR obce na roky 2023 - 2030 identifikovala hlavný rozvojový potenciál obce jeho limity a trendy rozvoja, ktoré vyplývajú predovšetkým z nastavenia podporných nástrojov politiky EÚ pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027 v Programe Slovensko.

Túto strategicko - programovú časť sme na princípe kaskádového strategického programovania napojili na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja / IÚS VÚC Žilinský samosprávny kraj 2021+.

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 obsahuje návrh "Stromu cieľov" zloženého z nasledovných častí:

1 vízie a 1 hlavného cieľa	4 strategické ciele v 4 prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu (2) Podpora miestnej ekonomiky (3) Rozvoj miestnych služieb (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	20 špecifických cieľov	55 opatrení
---------------------------------------	--	-----------------------------------	------------------------

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 boli aj osobné stretnutia so starostkou obce Liptovské Revúce.

Vízia rozvoja obce Liptovské Revúce do roku 2030 (je prevzatá z predošlého PHSR nakoľko je naďalej aktuálna): Obec Liptovské Revúce by mala byť do roku 2030 atraktívnejšia pre všetkých svojich obyvateľov, tým že im poskytne kvalitné podmienky na bývanie, plnohodnotný život v miestnej komunite, čisté a bezpečné verejné priestory, dostatočné služby v kultúrnej a športovej a pre svoj rozvoj využije blízkosť mesta Ružomberok

Hlavný cieľ

Ďalší rozvoj obce Liptovské Revúce a naplnenie vízie jej rozvoja do roku 2030 bude podmienený schopnosťou samosprávy a aktérov územnej spolupráce koordinovane reagovať na príležitosti a výzvy, ktorým obec bude čeliť v nasledovných prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu, (2) Podpora miestnej ekonomiky, (3) Rozvoj miestnych služieb a (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných.

Priorita	Strategický cieľ		Špecifické ciele (počet)
PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.	Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové využitie obyvateľov obce.	4
PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.	Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.	4
ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.	Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídla na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.	9
LEPŠIE SPRAVOVANIE OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	4.	Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.	3

Každý strategický cieľ má definované špecifické ciele, ktoré sú uvedené v prehľade nižšie. Každý špecifický cieľ má definované opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ		Opatrenie (počet)
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	3
	1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3
	1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	2
	1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové využitie všetkých občanov obce	2
2. PODPORA MIESTNEJ	2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2
	2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2

EKONOMIKY	2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	3
	2.4	Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	4
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	2
	3.2	Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	4
	3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	1
	3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	5
	3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2
	3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3
	3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4
	3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3
	3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	2
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	5
	4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	2
	4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	1
CELKOM		20	55

Zadefinovaných 20 špecifických cieľov strategickej časti PHSR obce sú napĺňané prostredníctvom **55 navrhnutých opatrení**. Každé opatrenie má v Prílohe č.2 definované typové aktivity, ktoré by obec v období rokov 2023 až 2030 mohla napĺňať.

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifické ciele		Opatrenie	
1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1.1.1	Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy
		1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny
		1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	1.2.1	Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci
		1.2.2	Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce
		1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu
1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1.3.1	Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení
		1.3.2	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít
1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek
		1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifické ciele		Opatrenie	
2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2.1.1	Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)
		2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov

2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2.2.1	Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti
		2.2.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku
2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	2.3.1	Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)
		2.3.2	Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
		2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho.
2.4	Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	2.4.1	Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť
		2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov
		2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov.
		2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov.
PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb			
Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.			
Špecifické ciele		Opatrenie	
3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	3.1.1	Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
		3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine
3.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	3.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine
		3.2.2	Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine
		3.2.3	Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov
		3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien
3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívania odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou
3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla
		3.4.2	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon
		3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
		3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce
		3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy
3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	3.5.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania
		3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE
3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení
		3.6.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov
		3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inkluzívne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania
3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné,	3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci

	kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
		3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia
		3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce
3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3.8.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu
		3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón
		3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)
3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií
		3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifické ciele		Opatrenia	
4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	4.1.1	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát
		4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce
		4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie
		4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov
		4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi
4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám
		4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom
4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

Kľúčové priority obce Liptovské Revúce na roky 2023 – 2030 napĺňania opatrení strategickej časti PHSR sme zadefinovali tak, že sme Zásobník projektov uvedený v Prílohe č.1 tohto dokumentu, previazali na Opatrenie PHSR obce podľa **tematického zamerania projektu**. Takto sme určili počet projektov v danom tematickom opatrení a následne urobili poradie opatrení s najvyšším počtom projektov. Prehľadné tabuľky nižšie uvádzajú kľúčové priority obce Liptovské Revúce pre obdobie rokov 2023 až 2030, dané počtom projektov v každom z opatrení navrhnutého PHSR obce.

SUMARIZÁCIA STRATEGICKÝCH PRIORÍT obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030

Priorita	Zameranie	Opatrenie	Počet projektov
3	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3.4	6 projektov
3	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	3.2	6 projektov
1	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	1.4	5 projektov
4	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	4.2	5 projekty
3	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	3.5	3 projekty
3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	3.3	2 projekty
3	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	3.7	2 projekty
4	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	4.1	2 projekty
1	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíja živú kultúru a uchovávať	1.2	2 projekty

	tradície		
1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1.1	1 projekty
4	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	4.3	1 projekt
3	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	3.1	1 projekt
3	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3.8	1 projekt

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Liptovské Revúce podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030

Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo činnosťou tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	2	11, 12
1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny	0	
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	6	8, 20, 21, 22, 23, 36,
3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	2	33, 35,
3.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine	2	33, 35
3.2.2	Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	1	26,
3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou	1	4,
3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla	3	3, 14, 15,
3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	3	2, 5, 10,
3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	1	29,
3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu	1	24,
3.8.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu	1	1,
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	7	6, 7, 13, 25, 27, 28, 34,
4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	5	9, 18, 30, 31, 32,
4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	1	17,
Celkový počet projektov v Zásobníku projektov		36	

Zdroj: Zásobník projektov obce Liptovské Revúce

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 je plne v súlade s PHSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+ .

SÚLAD STRATEGICKÝCH CIEĽOV v kľúčových strategických dokumentoch s PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030

PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030	PHSR Žilinský kraj 2021+
1. Plné využitie miestneho potenciálu	1. Inovácie a vzdelávanie, 2. Životné prostredie, 5. Identita a sebestačnosť
2. Podpora miestnej ekonomiky	1. Inovácie a vzdelávanie, 4. Sociálna stabilita, 5. Identita a sebestačnosť
3. Rozvoj miestnych služieb	1. Inovácie a vzdelávanie, 2. Životné prostredie, 3. Infraštruktúra, 4. Sociálna stabilita
4. Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	1. Inovácie a vzdelávanie, 3. Infraštruktúra, 5. Identita a sebestačnosť

The background of the entire page is a repeating pattern of light green hexagons separated by thin white lines, creating a honeycomb effect.

FINANČNO – REALIZAČNÁ ČASŤ

FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ

VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASŤI

Realizačno-finančná časť PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030 je návodom na prácu s týmto strategickým dokumentom, podporuje jeho implementáciu v celom období platnosti a je východiskovým dokumentom pre relevantnosť jednotlivých projektových zámerov, ktoré sú súčasťou **projektového zásobníka a budú financované z interných alebo externých finančných zdrojov** v období platnosti tohto PHSR obce.

Súlad a previazanosť vypracovaného PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 – 2030 s PHSR/Integrovanou územnou stratégiou Žilinského samosprávneho kraja 2021+ dáva PHSR obce Liptovské Revúce dôležitosť ako jedného zo **základných pilierov územného partnerstva pri napĺňaní oboch stratégií vyššej úrovne**.

Podmienkou kvalitnej implementácie PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 bude jej **pravidelné vyhodnocovanie a sledovanie (monitorovanie) plnenia jednotlivých opatrení** na princípe participácie, spolupráce, partnerstva a komunikácie pri získavaní potrebných informácií a dát. To si vyžaduje nastavenie interných procesov obce pre zber a vyhodnocovanie dát a informácií a vytvorenie kapacít, ktoré tieto procesy implementácie budú strážiť a budú za ne zodpovedať. Podporou v tomto smere môže byť pre obec Liptovské Revúce MAS Dolný Liptov, ktorý má skúsenosti s prípravou a implementáciou strategického dokumentu pre integrované územie, ktorého je obec Liptovské Revúce členom.

Predchádzajúci PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2016-2020 ako program rozvoja obce, platný do 31.12.2020, bol vypracovaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a formálne schválený obecným zastupiteľstvom uznesením obecného zastupiteľstva 2016. PHSR bol len neformálne vyhodnocovaný a monitorovacie správy neboli predkladané na ročnej báze na vedomie poslancom obecného zastupiteľstva.

Riadenie rizík

Pri nastavovaní akejkoľvek stratégie je kľúčové zaoberať sa identifikáciou a analýzou rizík a ich dopadov na plnenie cieľov stratégie či už v pozitívnom, alebo negatívnom smere, a priebežne počas procesu monitorovania (v Správach o plnení PHSR) prijímať opatrenia, ktoré riziká minimalizujú alebo znižujú ich nežiadúci vplyv.

Pred prípravou PHSR obce sme identifikovali nasledovné riziká, ktoré môžu mať vplyv na jeho implementáciu.

Identifikované riziko	Opatrenie na zmiernenie
1. Neochota socio-ekonomických partnerov zapojiť sa do spracovania a implementácie strategického dokumentu.	Priebežná komunikácia v procese spracovania a implementácie strategického dokumentu a výzvy k zapojeniu.
2. Nedostatok finančných zdrojov na zozbierané projektové zábery v zásobníku projektov.	Prepojenie dokumentu s IÚS ZASK a vzájomné zdieľanie zásobníkov projektov.
3. Chýbajúce kapacity pre implementáciu strategického dokumentu a získavanie externých zdrojov financovania.	Nábor interných a externých odborných kapacít na čiastočné pracovné pomery na výpomoc obci.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Proces implementácie a vyhodnocovania PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030

Implementácia, vyhodnocovanie a sledovanie plnenia PHSR obce na roky 2023-2030 bude prebiehať na ročnej báze, prostredníctvom zodpovedného pracovníka obecného úradu, starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Monitorovanie a vyhodnocovanie bude vykonávané formou prerokovania „Správy o implementácii PHSR na roky 2023-2030“. Sledované by malo byť plnenie **32 vybraných kľúčových indikátorov úspechu** pre jednotlivé opatrenia PHSR obce, ktoré sú ako povinné ukazovatele uvedené v strategicko – programovej časti tohto dokumentu.

Systém monitorovania PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030

Východiskom pre stanovenie indikátorov na meranie dopadov opatrení PHSR v systéme monitorovania bol PHSR vyššieho stupňa, a to PHSR VÚC Žilinského samosprávneho kraja, ktorý vychádza z piatich cieľov politiky súdržnosti EÚ stanovených Európskou komisiou v roku 2018: (1) Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva; (2) Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa; (3) Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT; (4) Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv; (5) Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív. Je to aj z toho dôvodu, že na implementácii PHSR obce sa vo výraznej miere budú podieľať finančné zdroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), ktorých smerovanie určuje Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027 a Program Slovensko.

Ako uvádzame vyššie, systém monitorovania je zabezpečovaný aj cez **sledovanie kľúčových indikátorov úspechu** (ďalej ako “merateľné indikátory” alebo “indikátory”) navrhnutých pre jednotlivé opatrenia v strategicko-programovej časti tohto dokumentu. Indikátory sú zrozumiteľné a dobre sledovateľné a vyžadujú si zavedenie internej evidencie obce. Ku každému z indikátorov je uvedený zdroj pre čerpanie informácií. Niektoré indikátory majú uvedené východiskové hodnoty v analytickej časti tohto dokumentu. Vyhodnocovanie plnenia indikátorov bude súčasťou ročnej Správy o implementácii PHSR obce.

Pre PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 sme stanovili **32 povinných merateľných ukazovateľov** ako **kľúčové indikátory úspechu** na úrovni špecifických cieľov. Okrem povinných ukazovateľov sme navrhli aj voliteľné ukazovatele v danom špecifickom ciele. Povinné merateľné ukazovatele by obec mala sledovať na ročnej báze. Pri voliteľných ukazovateľoch si obec môže zvoliť či ich bude alebo nebude sledovať, prípadne či ich vyhodnotenie použije v Záverečnej správe plnenia PHSR obce na roky 2023 - 2030.

POVINNÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLNENIA PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030			
Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
1. PLNÉ VYUŽITIE Miestneho POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1. Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd 2. Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením	Vodárenská spoločnosť Interná evidencia obce
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3. Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne 4. Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách	Interná evidencia obce Rozpočet obce
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	5. Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	Interná evidencia obce
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové využitie všetkých občanov obce	6. Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	Interná evidencia obce
2. PODPORA Miestnej EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	7. Ekonomická aktivita obyvateľov ročne	ŠÚSR
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	8. Miera zamestnanosti vyjadrená v % 9. Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+	ŠÚSR a ÚPSVaR
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	10. Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne	Interná evidencia obce
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	11. Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne	ŠÚSR
3. ROZVOJ Miestnych SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	12. Vypracovaný a schválený územný plán obce 13. Plocha verejnej zelene v m2 v priamej správe obce	Interná evidencia obce
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	14. Počet projektov adaptačných opatrení 15. Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne	Interná evidencia obce
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	16. Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky 17. Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok	Ročný výkaz o odpadoch
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	18. Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov	Interná evidencia obce

			19. Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce 20. Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	
	3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	21. Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)	Interná evidencia obce
	3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	22. Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9	Zverejnené výsledky v národnom testovaní
	3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	23. Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci 24. Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci 25. Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít	Interná evidencia obce
	3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	26. Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)	Interná evidencia obce
	3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	27. Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok 28. Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci	Interná evidencia obce
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	29. Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom 30. Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania	Interná evidencia obce
	4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	31. Modernizovaný obecný rozhlas	Interná evidencia obce
	4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	32. Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci	Interná evidencia obce

Ako definuje zákonná norma a určuje prax v regionálnom rozvoji v systéme monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR obce sme stanovili **tri typy správ o plnení PHSR**.

SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHSR OBCE		
Priebežná ročná správa o plnení PHSR	Záverečná správa o plnení PHSR	Mimoriadna správa o plnení PHSR
1.1. - 28.2. príprava správy za predchádzajúci rok	Predložená k 28.2.2031.	V prípade mimoriadnej potreby aktualizácie PHSR

Priebežná ročná správa o plnení PHSR obce bude spracovaná jedenkrát ročne. Bude ju schvaľovať obecné zastupiteľstvo. Pre naplnenie zásad transparentnosti a otvorenosti verejnej správy bude táto správa zverejnená na webovom sídle obce a mala by obsahovať nasledovné časti:

1. Zhrnutie plnenia stratégie rozvoja v PHSR po špecifických cieľoch vrátane porovnania vývoja s predchádzajúcim rokom a plnenia stanovených opatrení v predchádzajúcom roku;
2. Prehľad projektov/aktivít za jednotlivé opatrenia realizovaných v danom roku a ich zhodnotenie ako súčasť plnenia Akčného plánu PHSR a vývoja v zásobníku projektov;
3. Hlavné zistenia a návrhy kľúčových aktivít na nasledujúci rok;
4. Zhodnotenie plnenia povinných kľúčových indikátorov úspechu.

Prvá správa o implementácii PHSR obce Liptovské Revúce bude vypracovaná za rok 2024 najneskôr do 28.2.2025.

Záverečná hodnotiaca správa plnenia PHSR obce: Pred ukončením obdobia strategického dokumentu PHSR obce zostaveného na roky 2023 – 2030 by mala byť odborne spracovaná komplexná ex-post evaluácia zameraná na vyhodnotenie plnenia stratégie ako celku, ktorá bude základným vstupným podkladom pre tvorbu nového strategického dokumentu.

Komunikačná stratégia implementácie PHSR obce

Starosta obce, ako koordinátor implementácie PHSR, pravidelne komunikuje s partnerskými subjektmi na území obce a s osobami, ktoré sú zodpovedné za plnenie konkrétnych aktivít a realizáciu konkrétnych projektov v PHSR. Na komunikáciu s občanmi a partnermi využíva osobné stretnutia, verejné hovory, miestne médiá, profily na sociálnych

sieťach a web stránku obce. Zapájanie občanov do implementácie PHSR a ich informovanie je kľúčové pre dosiahnutie podpory zo strany verejnosti pre konkrétne aktivity a projekty zahrnuté v PHSR.

Zásobník projektov a Akčné plány plnenia PHSR obce

Zásobník projektov obsahuje zoznam projektov, ktoré má obec vo výhľade realizovať v období rokov 2023 – 2030. Vznikol po konzultácii so starostom obce. Obsahuje aj tie projekty, s ktorými sa počíta do Integrovaných územných investícií (IÚI) VÚC Žilinský samosprávny kraj a tzv. integrovaných projektových balíčkov.

Integrované územné investície (IÚI) spoločne s **integrovanými projektovými balíčkami** sú kľúčovými nástrojmi synergie opatrení a aktivít implementácie integrovaných rozvojových stratégií, vytvárané podľa jednotného metodického rámca pre prípravu Integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021-2027. IÚI vznikajú prepojením minimálne jednej kľúčovej aktivity/projektu s jednou doplnkovou aktivitou/projektom zo zásobníka projektov, ktoré sú financované z EŠIF v programovom období 2021-2027 z Programu Slovensko. Ak je doplnková aktivita financovaná z iného zdroja ako EŠIF, napr. z CLLD stratégie, vlastných rozpočtov samospráv, projektov cezhraničnej spolupráce Interreg a pod., ide o integrovaný projektový balíček. Návrhy na vytváranie integrovaných územných investícií a integrovaných projektových balíčkov spoločne so socio-ekonomickými partnermi v obci by mali byť jednou z prioritných aktivít implementácie PHSR obce Liptovské Revúce.

Akčný plán pre PHSR obce slúži na podporu realizácie PHSR obce Liptovské Revúce a je previazaný so Zásobníkom projektov. Akčný plán a Zásobník projektov obsahujú nasledovné informácie:

- Číslovanie projektu;
- Názov a stručný popis projektu;
- Žiadateľ projektu;
- Odhadované náklady na realizáciu;
- Stav pripravenosti projektu (zámer/projekt v príprave/projekt v realizácii/dokončený projekt);
- Predpokladaný termín realizácie – previazanosť zásobníka projektov na Akčný plán;
- Väzba na opatrenie PHSR obce;
- Väzba na opatrenie Program Slovensko;

Zásobník projektov, ktorý je Prílohou č.1 tohto PHSR obce Liptovské Revúce obsahuje **37 projektových zámerov** v celkovej predbežnej finančnej hodnote 29 mil. EUR. Realizačné náklady boli odhadnuté u 26 projektov. Investične čiastočne pripravené sú tri projekty.

V Akčnom pláne k PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023 - 2030 sú jednotlivé projektové zábery zo Zásobníka projektov rozdelené na základe stavu pripravenosti a relevantnosti **do 3 časových období realizácie projektových zámerov:**

1. obdobie rokov 2025 – 2026 : 4 projektov,
2. obdobie rokov 2026 – 2030 : 23 projektov,
3. obdobie rokov 2025 – 2030 : 10 projektov.

Práca s Akčným plánom a Zásobníkom projektov je priebežná. Zásobník projektov je permanentne otvorený a kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný o nové projektové zábery, čo má na zodpovednosti starosta obce. Tento tiež koordinuje spájanie projektov do balíkov tzv. **integrovaných územných investícií (IUI)** pre VÚC Žilinský kraj. Komunikuje so žiadateľmi a garantmi projektových zámerov, aktualizuje stav pripravenosti projektov, ich odhadované náklady na realizáciu a termín realizácie o čom informuje v Priebežnej ročnej správe o plnení PHSR obce.

Pri rozhodovaní o podpore aktivít a projektov zo zásobníka projektov by mali mať prednosť tie, ktoré najpozitívnejšie prispievajú k napĺňaniu špecifických cieľov a opatrení definovaných v PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030.

VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI

Zhodnotenie programového obdobia EŠIF 2014-2020 z pohľadu obce Liptovské Revúce

Celková alokácia pre programové obdobie 2014-2020 v Slovenskej republike predstavovala k 31.12.2021 sumu 16,68 mld. Eur² pre: 6 hlavných operačných programov (Ľudské zdroje, Integrovaná infraštruktúra, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, Efektívna verejná správa a Technická pomoc), Operačný program Rybné hospodárstvo, Program rozvoja vidieka (PRV), Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Rakúsko, Poľsko a Program spolupráce Interact III. Iniciatíva REACT-EU je balíčkom podpory Európskej komisie na eliminovanie dopadov pandémie COVID-19 bola **absorpčná schopnosť Žilinského samosprávneho kraja čerpať EŠIF** v programovom období 2014-2022³ na základe analýzy dostupných otvorených dát na portáli ITMS2014+ je pomerne nízka. V počte 2618 podaných žiadostí v sume 1,52 mld. Eur je na 6. mieste, v počte 1562 schválených žiadostí v sume 0,69 mld. Eur na 5. mieste. Pomerom schválených žiadostí voči podaným žiadostiam bol ZASK na 3. mieste, pričom tento pomer predstavoval 59,7%. V Žilinskom kraji boli schválené žiadosti vo výške 998,99 Eur na obyvateľa, kým v najúspešnejšom Bratislavskom kraji to bolo 16 453,04 Eur na obyvateľa. Žilinský kraj sa tak radí k trom slovenským krajom s najnižšou čiastkou na obyvateľa. Najviac žiadostí bolo podaných v rámci OP Životné prostredie (613 žiadostí s úspešnosťou 58,7%) a najmenej v OP Efektívna verejná správa (16 žiadostí s úspešnosťou 56,25%). Najúspešnejšie žiadosti boli v OP Ľudské zdroje na úrovni 67,05% pri 348 schválených žiadostiach. Najviac zamietnutých žiadostí bolo v programe cezhraničnej spolupráce Interreg V-A SK-CZ (80 zamietnutých žiadostí zo 116 podaných).

V obci Liptovské Revúce boli cez portál ITMS2014+ v programovom období 2014 – 2020 registrované nasledovné žiadosti o NFP.

1. Zberný dvor odpadov – Liptovské Revúce s alokáciou 534,054,80 €
2. Zníženie energetickej náročnosti budovy obecného úradu a kultúrneho domu s alokáciou 308 479,41 €
3. Wifi pre Teba v obci Liptovské Revúce s alokáciou 15 000 €
4. Kompostáreň v obci Liptovské Revúce sa s alokáciou 311 340,07 €
5. Zlepšenie úrovne hygienických štandardov a zvýšenie kvality poskytovaných služieb v Kultúrnom dome Liptovské Revúce s alokáciou 111 450,40 €
6. Kompostáreň v obci Liptovské Revúce s alokáciou 311 959,27
7. Triedený zber komunálnych odpadov v obci Liptovské Revúce s alokáciou 264 095,18 €

Dostupné finančné zdroje pre implementáciu PHSR obce

Podľa paragrafu 4 zákona č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja sa regionálny rozvoj financuje z viacerých zdrojov tzv. viaczdrojové financovanie:

- a) zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly ministerstva investícií a z rozpočtových kapitol iných ministerstiev,
- b) zo štátnych účelových fondov,
- c) z rozpočtov vyšších územných celkov (VÚC)
- d) z rozpočtov obcí,
- e) z prostriedkov fyzických osôb,
- f) z prostriedkov právnických osôb,
- g) z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,
- h) z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- i) z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis.

Podľa tohto zákona doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie (ďalej ako EŠIF) poskytované podľa osobitných predpisov.

Programové obdobie EŠIF 2021-2027

PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030 rieši problémy obce komplexne prostredníctvom všetkých 5 cieľov politiky súdržnosti EÚ a implementácia bude financovaná aj z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Komplementárnymi finančnými nástrojmi bude aj podpora opatrení prostredníctvom miestneho rozvoja vedeného komunitou (financovanie prostredníctvom EPFRV, Programu rozvoja vidieka v rámci nástroja LEADER) a tiež Plán obnovy a odolnosti, programy cezhraničnej spolupráce INTERREG a iné komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ.

² „Informácia o stave implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020“ (interná správa MIRRI)

³ Podľa prepočtov spracovateľov PHSR Žilinský kraj 2021+ k 7.1.2022.

React EÚ: Ide o pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území po pandémii koronavírusu v Európe ako rozšírenej reakcie na krízu a na opatrenia na zmiernenie a nápravu dôsledkov tejto krízy. Prispeje k zelenej, digitálnej a odolnej obnove hospodárstva. Slovensko by z európskeho protikrizového nástroja malo dostať až 780 miliónov Eur.

Plán obnovy a odolnosti: Jednotlivé komponenty programu majú vyviešť slovenskú ekonomiku z krízy vyvolanej pandémiou COVID-19, akcelerovať digitálnu a zelenú tranzíciu (transformáciu) ekonomiky, prispieť k splneniu európskych reformných a investičných požiadaviek, a tým zabezpečiť základ pre dlhodobý ekonomický rozvoj SR. Z plánu obnovy bude možné čerpať 6,5 miliárd Eur, k dispozícii je však aj nevyčerpaných 8 miliárd Eur z EŠIF 2014-2020.

PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI SR		
Komponent	Popis	Finančná alokácia
1. Zelená ekonomika	Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra; obnova budov; udržateľná doprava; dekarbonizácia priemyslu; adaptácia na zmenu klímy.	2,3 mld. €
2. Vzdelávanie	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch; vzdelávanie pre 21. storočie; zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl.	0,9 mld. €
3. Veda, výskum, inovácie	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja, inovácií a digitálnej ekonomiky; lákanie a udržanie talentov.	0,7 mld. €
4. Zdravie	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť; humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie; dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť.	1,5 mld. €
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia	Zlepšenie podnikateľského prostredia; reforma justície; boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí; bezpečnosť a ochrana obyvateľstva; zdravé verejné financie; digitálne Slovensko – štát v mobile; kybernetická bezpečnosť; rýchly internet pre každého; digitálna ekonomika.	1,1 mld. €
Spolu		6,5 mld. €

Zdroj: Plán obnovy a odolnosti SR

Národné operačné programy EŠIF: V zmysle partnerskej dohody SR na roky 2021-2027 budú operácie financované z EFRR (cieľa Investovanie pre rast a zamestnanosť), ESF+, KF a FST realizované **prostredníctvom jedného Programu Slovensko** (OP Slovensko). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) bude riadiacim orgánom pre Strategický plán SPP 2023-2027 a bude zodpovedné za jeho prípravu, ako aj za implementáciu ENRAF a zároveň riadiacim orgánom pre Operačný program Rybné hospodárstvo na roky 2021-2027.

Celková alokácia Programu Slovensko na programové obdobie 2021-2027 činí **12,59 mld. Eur**, čo je v programe rozdelené v rámci 5 cieľov politik a ich jednotlivých priorít. Najväčšia finančná alokácia je pridelená na prioritu 3P1 Doprava (2,18 mld. Eur) a prioritu 2P2 Životné prostredie (2,03 mld. Eur). Pre Fond na spravodlivú transformáciu v prioritě 6 bolo vyčlenených celkom 0,44 mld. Eur.

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel	
Cieľ politiky 1: KONKURENCIESCHOPNEJŠIA A INTELIGENTNEJŠIA EURÓPA na presadzovanie inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT	1 890 150 000 €	15,01%	
1P1: Veda, výskum a inovácie	1 778 050 000 €		14,12%
1P2: Digitálna pripojiteľnosť	112 100 000 €		0,89%
Cieľ politiky 2: ZELENŠIA EURÓPA podporujúca prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility	4 227 647 279 €	33,57%	
2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	1 306 549 999 €		10,37%
2P2: Životné prostredie	2 030 497 280 €		16,12%
2P3: Udržateľná mestská mobilita	890 600 000 €		7,07%

Cieľ politiky 3: PREPOJENEJŠIA EURÓPA vďaka posilneniu mobility	1 999 903 170 €	15,88%	
3P1: Doprava	1 999 903 170 €		15,88%
Cieľ politiky 4: SOCIÁLNEJŠIA A INKLÚZIVNEJŠIA EURÓPA implementujúca Európsky pilier sociálnych práv	3 251 604 336 €	25,82%	
4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce	527 471 548 €		4,19%
4P2: Kvalitné a inklúzívne vzdelávanie	623 293 550 €		4,95%
4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	241 606 000 €		1,92%
4P4: Záruka pre mladých	283 969 292 €		2,25%
4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby	1 169 957 946 €		9,29%
4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít	269 000 000 €		2,14%
4P7: Sociálne inovácie a experimenty	68 153 000 €		0,54%
4P8: Potravinová a materiálna deprivácia	68 153 000 €		0,54%
Cieľ politiky 5: EURÓPA BLIŽŠIE K OBČANOM vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív	403 637 715 €	3,21%	
5P1: Moderné regióny	403 637 715 €		3,21%
Priorita 6: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%	
6P1: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €		3,50%
Priorita 7: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%	
7P1-7P4: Technická pomoc	380 134 191 €		3,02%
CELKOM	12 593 734 933 €	100%	100%

Zdroj: Program Slovensko (schválený Vládou SR dňa 28. júna 2022).

Indikatívny časový plán čerpania EŠIF z Programu Slovensko 2021-2027 v Eur							
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	SPOLU
0 €	2 110 774 072 €	2 178 968 551 €	2 131 671 778 €	2 219 229 074 €	1 927 707 085 €	2 025 384 373 €	12 593 734 933 €

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+ podľa Program Slovensko verzia 1.0 (december 2021)

V nasledujúcej tabuľke je orientačne znázornené prepojenie jednotlivých priorít Programu Slovensko na Špecifické ciele PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030:

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Liptovské Revúce na roky 2023-2030		Priorita Programu Slovensko
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	5P1: Moderné regióny 4P4: Záruka pre mladých
	1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1P1: Veda, výskum a inovácie 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P4: Záruka pre mladých
	1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2P3: Udržateľná mestská mobilita 5P1: Moderné regióny 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P4: Záruka pre mladých
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 1P1: Veda, výskum a inovácie
	2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P7: Sociálne inovácie a experimenty

	2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	5P1: Moderné regióny 4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P7: Sociálne inovácie a experimenty 2P2: Životné prostredie
	2.4	Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	5P1: Moderné regióny 3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti	2P2: Životné prostredie 5P1: Moderné regióny
	3.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	2P2: Životné prostredie 4P4: Záruka pre mladých
	3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
	3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P8: Potravinová a materiálna deprivácia
	3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít
	3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 1P2: Digitálne prepojitelnosť 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	1P2: Digitálna prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie 4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	1P2: Digitálne prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie
	4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	5P1: Moderné regióny

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg Europe a nadnárodnej spolupráce Central Europe a Interreg Danube: Zameriavajú sa na zlepšenie regionálnych politík prostredníctvom výmeny skúseností, inovatívnych postupov a budovania kapacít medzi subjektmi podieľajúcimi sa na implementácii a príprave regionálnych politík. Ide o projekty mäkkého charakteru, kde môžu byť realizované pilotné investičné aktivity v obmedzenom rozsahu. Podpora je zameraná od výskumu a inovácií, životného prostredia, klimatických zmien, sociálnej problematiky, dopravy a mobility až k previazaným oblastiam integrovaného rozvoja.

INTERREG Slovensko - Poľsko na roky 2021-2027 : Oprávnená oblasť sa rozprestiera na oboch stranách Karpát, prevažne v horských oblastiach. Práve tieto horské podmienky sťažujú obyvateľom pohraničia a návštevníkom rýchle a pohodlné cestovanie. Rozloha programovej oblasti je viac ako 39 tisíc km², z čoho je takmer 60% na poľskej strane. Na Slovensku programová oblasť zahŕňa Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji. V roku 2018 dosiahol počet obyvateľov programovej oblasti takmer 5,2 miliónov, z ktorých približne 70% žilo na poľskej strane. Riadiacim orgánom pre programové obdobie 2021-2027 bude Ministerstvo fondov a regionálnej politiky Poľskej republiky. MIRRI SR bude národným implementačným orgánom. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1. K prírode ohľaduplné a bezpečné pohraničie	- Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy - Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	24 830 251 €
2. Prepojenejšie pohraničie	Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej,	23 005 741 €

	regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobilite	
3. Tvorivé a turisticky atraktívne pohraničie	- Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	62 649 562 €
4. Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia	- Posilňovanie inštitucionálnej kapacity orgánov verejnej moci, najmä tých, ktoré sú oprávnené riadiť osobitné územie, ako aj zainteresovaných strán - Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	10 342 917 €
CELKOM		120 828 471 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027 Poľsko – Slovensko (verzia december 2021)

INTERREG Slovensko – Česko na roky 2021-2027 : Programovou oblasťou na Slovensku sú regióny NUTS III Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj a Žilinský samosprávny kraj, v Českej republike je to Juhomoravský kraj, Zlínsky kraj a Moravskosliezsky kraj. V programovom období 2021-2027 bude program riadiť Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI SR), ktoré pôsobí ako riadiaci orgán, a Spoločný technický sekretariát. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - ČESKO 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1.1 Životné prostredie	- Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy - Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	19 935 420 €
2.1 Vzdelávanie	- Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu	7 176 751 €
2.2 Kultúra a cestovný ruch	- Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	43 060 507 €
3.1 Inštitucionálna spolupráca	- Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch	4 784 501 €
3.2 Miestne iniciatívy	- Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	4 784 501 €
CELKOM		79 741 680 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Česko 2021-2027 (verzia 4.4.2022)

Indikatívny časový plán čerpania programov cezhraničnej spolupráce v rokoch 2021-2027 vrátane technickej pomoci v Eur								
Program	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	CELKOM
Interreg Poľsko – Slovensko	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462
Interreg Slovensko – Česko	11 477 044	11 706 585	11 940 717	12 179 531	12 423 121	12 671 584	12 925 016	85 323 597
	28 867 350	29 444 697	30 033 591	30 634 263	31 246 948	31 871 887	32 509 325	214 608 059

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+

Komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ sú pomerne náročné programy na prípravu a implementáciu pre obec ako samosprávnú jednotku. **Sú pre ne však realizovateľné v partnerskej spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, mestami alebo inštitúciami verejnej správy.** Ide o fondy, ktoré sú spravované centrálnne, priamo Európskou komisiou alebo ňou poverenými inštitúciami – tzv. centrálnne riadené programy, ktorých finančné alokácie v programovom období 2021-2027 porastú. Žiadosti o ich čerpanie sú však náročné na prípravu z dôvodu celoeurópskej konkurencie a ich zamerania, ktoré musí spĺňať atribúty inovatívnosti a kreativity, udržateľnosti a prenositeľnosti znalostí v kontexte EÚ. Ide o 11 centrálnych programov:

1. **Horizont Európa/Horizon Europe** (veda, konkurencieschopnosť, inovácia);

2. **Connecting Europe Facility – CEF** (Nástroj pre prepojenie Európy – transeurópska dopravná, energetická a digitálna infraštruktúra);
3. **Erasmus+** (vzdelávanie/odborná príprava, mládež, šport);
4. **Kreatívna Európa/Creative Europe** (delí sa na dve časti: Kultúra a Média; kultúrna a jazyková rozmanitosť, kultúrne dedičstvo a konkurencieschopnosť, audiovizuálna tvorba);
5. **CERV/Citizenship, Equality, Rights and Values** – Práva a hodnoty (nahradil program Europe for Citizens/Európa pre občanov, podporuje európske práva, hodnoty, rovnosť a participáciu občanov);
6. **LIFE** (životné prostredie, zmena klímy);
7. **Program pre jednotný trh** (bezpečnosť potravín, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť MSP, efektívny jednotný trh, európske štatistiky, účinné štandardy);
8. **Program na podporu reforiem** (správa verejných rozpočtov, podnikateľské prostredie, vzdelávanie a odborná príprava/sociálna oblasť, životné prostredie/energetika);
9. **InvestEU** (udržateľná infraštruktúra, výskum/inovácia/digitalizácia, malé a stredné podniky – MSP, sociálne podnikanie a zručnosti);
10. **Digitálna Európa** (výkonná výpočtová technika, umelá inteligencia, kybernetická bezpečnosť a dôvera, pokročilé digitálne zručnosti, využitie digitálnych kapacít a interoperabilita);
11. **European Solidarity Corps** (solidarita a podpora tretím krajinám).

Zdrojom financovania projektov v partnerskej spolupráci s inými subjektmi je aj **Vyšehradský fond** (Visegrad Fund). Je medzinárodná donorská organizácia založená v roku 2000 vládami krajín V4 (Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska) na podporu regionálnej spolupráce medzi krajinami V4 a medzi regiónom V4 a ďalšími krajinami (regiónom západného Balkánu a Východného partnerstva). Fond z príspevkov členských krajín V4 poskytuje 8 miliónov Eur prostredníctvom grantov, podporou mobilit a štipendií. Ostatné darcovské krajiny (Kanada, Nemecko, Holandsko, Južná Kórea, Švédsko, Švajčiarsko, Spojené štáty americké) poskytli ďalších 10 miliónov Eur prostredníctvom rôznych grantových programov vedených fondom od roku 2012. Fond podporuje nasledovné oblasti: (1) Kultúrna a spoločná identita; (2) Vzdelávanie a budovanie kapacít; (3) Regionálny rozvoj, životné prostredie a turizmus; (4) Verejná politika a inštitucionálne partnerstvo; (5) Inovácia, výskum, vývoj, podnikanie; (6) Demokratické hodnoty a médiá; (7) Sociálny rozvoj.

Fondy EHP a Nórska: Slovenská republika je od roku 2004 príjemcom podpory z Nórskeho finančného mechanizmu (EEA grants), ktorý doteraz zafinancoval podporu pre projekty v hodnote 263 mil. Eur. V rokoch 2014-2021 boli sumou približne 113 mil. Eur podporené projekty zamerané na oblasť kultúry, občianskej spoločnosti, dobrej správy vecí verejných, základných práv a slobôd a ďalej na oblasť životného prostredia, energetiky, zmeny klímy a nízkouhlíkového hospodárstva. V nasledujúcom období do roku 2027 je možné opätovne počítať s týmito fondmi.

EPC financovanie: Hlavným predmetom energetických služieb so zaručeným výsledkom (Energy Performance Contracting – EPC) je návrh, projektovanie a realizácia investičných úsporných opatrení v existujúcej budove, areáli alebo inej prevádzkovej jednotke vrátane energetického manažmentu. Investičné náklady hradí dodávateľ, úsporné opatrenia sú niekoľko rokov splácané z dosiahnutých úspor. Pre celý projekt je len jeden dodávateľ (poskytovateľ energetických služieb/ESCO), ktorý na seba berie väčšinu finančných aj technických rizík. Metóda EPC je všeobecne vhodná pre objekty s vysokou spotrebou energie a s horšou energetickou účinnosťou. Výhody tejto metódy financovania sú: záruka úspešnosti projektu, dlhodobé dosahované zníženie spotreby energie, jeden dodávateľ, rovnaká motivácia dodávateľa i zákazníka, možnosť zaistenia financovania projektu, zlepšenie kvality pracovného a životného prostredia. Táto metóda je predovšetkým vhodná pre štátne inštitúcie a organizácie, pre kraje, mestá, obce a ich príspevkové organizácie.

Modernizačný fond: Hlavným cieľom je podporiť členské štáty EÚ modernizáciou a dekarbonizáciou ich energetických systémov. Fond podporuje projekty, ktoré pomôžu splniť ciele pre znížovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie energetickej účinnosti a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie. Podpora z fondu doplní financie z Programu Slovensko tak, aby sa neprekrývali, a zároveň aby bola podpora prístupná čo najširšiemu okruhu žiadateľov a ich technologickým riešeniam.

Zoznam skratiek

SR	Slovenská republika
ČR	Česká republika
PL	Poľská republika
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj
ZASK	Žilinský samosprávny kraj
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MPRV	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
PPA	Poľnohospodárska platobná agentúra
SK8	Spolupráca 8 krajov
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
REGOB	Register obyvateľov Slovenskej republiky
RÚSS Žilina	Regionálny úrad školskej správy v Žiline
UPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
CVČ	Centrum voľného času
CVTI	Centrum vedeckých a technických informácií
EK	Európska komisia
EÚ	Európska únia
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce
IoT	Internet vecí
ISEMI	Inštitút pre medzinárodnú bezpečnosť a krízové riadenie
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad
MAS	Miestna akčná skupina
MŠ	Materská škola
ODI	Okresný dopravný inšpektorát
OOOR Región Liptov	Oblasťná organizácia cestovného ruchu Región Liptov
SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
SŠ	Stredná škola
V4	Neformálne združenie krajín Poľsko, Slovensko, Česká republika a Maďarsko
VÚC	Vyšší územný celok
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ZŠ	Základná škola
ZUŠ	Základná umelecká škola
I.tr.	Cesta I. triedy
a i.	a iné
a pod.	a podobne
a. s.	Akciová spoločnosť
atď.	a tak ďalej
BRO	Biologicky rozložiteľný odpad
BV	Bežné výdavky
CD	Cestná doprava
CIZS	Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti
CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
CO	Civilná ochrana
CO2	Oxid uhličitý
CR	Cestovný ruch
ČOV	Čistička odpadových vôd
D1	Diaľnica, súčasť vetvy „A“, 5. paneurópskeho koridoru a európskych ciest E50
DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EHP	Európsky hospodársky priestor
EMAS	Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit
ENRAF	Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EPC	Energy Performance Contracting
ESF+	Európsky sociálny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy

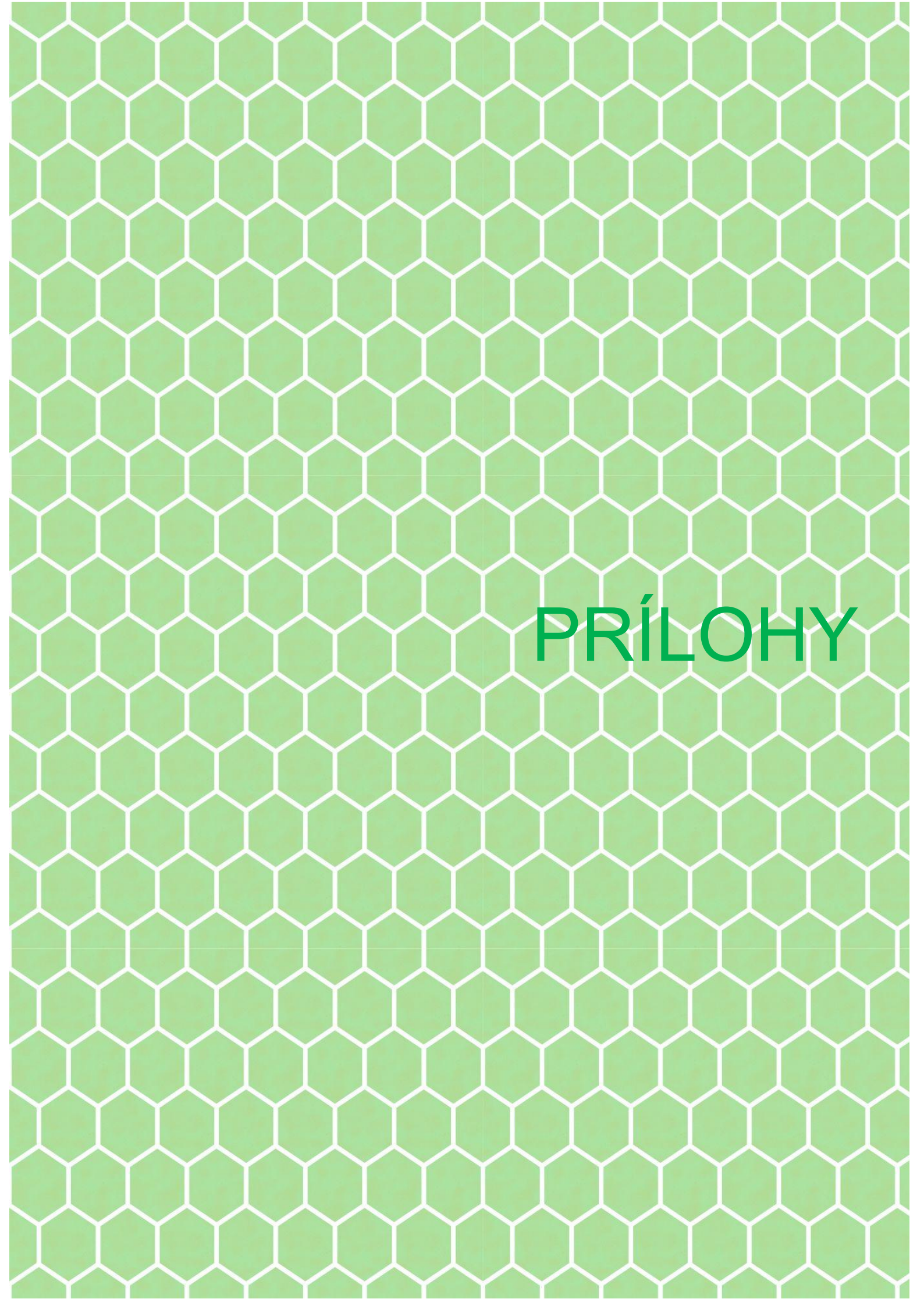
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета
EUI	European Urban Initiative
EZ	Environmentálna záťaž
CEF	Connecting Europe Facility
Eur	Euro – spoločná európska mena
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета
EZ	Environmentálne záťaž
FO	Fyzická osoba
FO	Finančné operácie
FST	Fond na spravodlivú transformáciu
GIS	Geografický informačný systém
ha	hektár
HBV	Hromadná bytová výstavba
CHKO	Chránená krajinná oblasť
CHVÚ	Chránené vtáčie územie
IBV	Individuálna bytová výstavba
ID	Integrovaná doprava
IDS	Integrovaný dopravný systém
IKT	Informačne a komunikačné technológie
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
IS	Informačné systémy
ISO	Systém riadenia kvality podľa Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu
IÚI	Integrované územné investície
IÚS	Integrovaná územná stratégia
IZS	Integrovaný záchranný systém
KF	Kohézny fond
KO	Komunálny odpad
KV	Kapitálové výdavky
LED	Svetlo vyžarujúca dióda (skratka z anglického light-emitting diode)
MA 21	Miestna agenda 21
MAD	Mestská autobusová doprava
MHD	Mestská hromadná doprava
mil.	Milión
mld.	Miliarda
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
NDS	Národná diaľničná spoločnosť
NP	Národný park
NKP	Národná kultúrna pamiatka
NPP	Nepoľnohospodárska pôda
NUTS III	Územná jednotka na úrovni VÚC
OKEČ	Odvetvie klasifikácie ekonomických činností
OP	Operačný program
ORKO	Oblasť riadenia kvality ovzdušia
OŠK	Obecný športový klub
OZ	Občianske združenie
OZE	Obnoviteľné zdroje energie
PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
UMR Liptov	Územie udržateľného mestského rozvoja Ružomberok – Liptovský Mikuláš
PP	Poľnohospodárska pôda
PO	Právnická osoba
PRV	Program rozvoja vidieka
PUM	Plán udržateľnej mobility
RIC	Regionálne inovačné centrum
RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
SEAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky
SECAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky a klímy
SODB2021	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021
SPP	Slovenský plynárenský priemysel
s. r. o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
SSE	Stredoslovenská energetika
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
tis.	Tisíc
TKO	Tuhý komunálny odpad
TV	Televízia
TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
ÚPN	Územný plán
UMR	Územie udržateľného mestského rozvoja
VOD	Verejná osobná doprava
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

V4
ZŤP
ZRPŠ

Krajiny Vyšehradskej spolupráce
Osoba zdravotne ťažko postihnutá
Združenie rodičov a priateľov školy

Zoznam východiskových dokumentov

- Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021-2027
- Program Slovensko 2021-2027
- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR) 2014-2030
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2022-2030
- Integrovaná územná stratégia UMR Liptov na roky 2023 - 2030
- Stratégia CLLD 2014 - 2020 pre územie MAS Dolný Liptov
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Revúce na roky 2016-2020

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1

Príloha 1: ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovské Revúce pre obdobie 2025 - 2030

Príloha 1 Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Revúce na roky 2025 - 2030												
ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovské Revúce pre obdobie 2025 - 2030												
Odhadovaná potreba finančných zdrojov:									1 484 638,32 €			

STAV PRÍPRAVY													Odhad obdobia realizácie			
p.č	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	23 projektov	20 projektov	21 projektov	Opatrenie PHSR obce	Poznámka				
								2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030						
1	Nájomný bytový dom 16 bytových jednotiek	Obec Liptovské Revúce	1 600 000,00 €	áno	áno	nie				x	3.8.1					
2	Zníženie energetickej náročnosti hasičskej zbrojnice stredná	Obec Liptovské Revúce	45 000,00 €	áno	áno	nie		x			3.5.2					
3	Rekonštrukcia 7 mostov	Obec Liptovské Revúce	1 200 000,00 €	nie	nie	nie				x	3.4.1					
4	Rozšírenie kompostárne	Obec Liptovské Revúce	260 000,00 €	áno	áno	nie		x			3.3.1					
5	Zníženie energetickej náročnosti MŠ	Obec Liptovské Revúce	800 000,00 €						x		3.5.2					
6	Revitalizácia zelených plôch pri športovom areály	Obec Liptovské Revúce	45 000,00 €					x			4.1.2					
7	Modernizácia vybavenia hasičov, pristavba hasičskej zbrojnice nižná	Obec Liptovské Revúce	135 000,00 €					x			4.1.2					
8	Vybudovanie športovo-komunitného centra	Obec Liptovské Revúce								x	1.4.2					
9	Rekonštrukcia obecného rozhlasu	Obec Liptovské Revúce	85 000,00 €					x			4.2.2					
10	Zateplenie a rekonštrukcia obecných budov	Obec Liptovské Revúce	500 000,00 €						x		3.5.2					
11	Vybudovanie múzea tradičnej ovčiarskej výroby	Obec Liptovské Revúce							x		1.2.3					
12	Vybudovanie turistických atrakcií vo Veľkej Fatre a Nízkych Tatrách	Obec Liptovské Revúce	250 000,00 €						x		1.2.3					
13	Revitalizácia námestia pri obecnom úrade	Obec Liptovské Revúce	150 000,00 €						x		4.1.2					
14	Vybudovanie chodníkov	Obec Liptovské Revúce	195 000,00 €						x		3.4.1					
15	Oprava a rekonštrukcia miestnych komunikácií	Obec Liptovské Revúce	35 000,00 €					x			3.4.1					
16	Vybudovanie kanalizácie	Obec Liptovské Revúce								x	3.5.2					
17	Realizácia cezhraničných projektov	Obec Liptovské Revúce								x	4.3.1					
18	Vybudovanie kamerového systému	Obec Liptovské Revúce						x			4.2.2					
19	Vybudovanie parkovacích miest v obci	Obec Liptovské Revúce							x		3.7.5					
20	Vybudovanie rekreačno-športovo-oddychového areálu	Obec Liptovské Revúce								x	1.4.2					
21	Vybudovanie cyklochodníkov	Obec Liptovské	300 000,00 €							x	1.4.2					

strana 49

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové využitie obyvateľov obce.

Špecifický cieľ 1.1

Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)

Opatrenie		Typové aktivity
1.1.1	Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy	- využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znížovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.) a zabezpečovať komplexné riešenia na znížovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030, - zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov, - spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE), - podporovať výmenu kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov, - spracovať a implementovať Nízkouhlíkovú stratégiu obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, - podporovať zriaďovanie nízkoemisných a bezemisných zón v obci a v rekreačnom území, - podporovať reštrikcie voči osobným automobily so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach, - podporovať zriadenie obytných zón s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30), - podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou, - podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európskej a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva, - zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov, - podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby, - koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny", - identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírode blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.), - pri aktualizácii alebo vypracovaní strategických dokumentov vrátane územných plánov prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne, - zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prirodzeného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy, - v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozádržné, brehoochranné a podobné opatrenia, - zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i., - zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine, - zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami, - participovať na spoločných projektoch so zapojením partnerov z krajov, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti.
1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny	- zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a strátam prioritných a inak významných biotopov, - participatívne vypracovať Integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny a zabrániť ďalšiemu narušovaniu charakteristického rázu liptovskej krajiny, - realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín, - navrhnuť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb, - podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, - metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (územný plán obce, zmeny a doplnky územných plánov, územné plány zón a i. v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinné-ekologických plánov, - obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny), - zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín, - zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správmi národných parkov s cieľom zlepšiť manažment chránených území prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	- spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd, - spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia, - zabezpečiť vypracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami, - zrealizovať protipovodňové opatrenia, - zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd, - rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení

	- splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu, - podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd, - zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území, - zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov, - podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania), - zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	• Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd • Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením
Voliteľné	• Napojenosť % obyvateľstva z celkového počtu domácností a iných objektov napojených na infraštruktúru pre zásobovanie pitnou vodou • Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO • Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v regióne Liptov) • Emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia • Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu liptovskej krajiny • Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia • Podiel vodných útvarov v dobrom stave • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³)

Špecifický cieľ 1.2**Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície**

Opatrenie	Typové aktivity
1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	- spolupracovať s odborníkmi na urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a dosiahnuť súlad miestne jedinečných hodnôt krajiny s urbanizovaným územím so zámerom podporovať lokálny „genius loci“, - vypracovať a pravidelne aktualizovať zoznam miestnych pamätihodností v obci, - zmapovať aktuálny stav kultúrnych pamiatok a pamätihodností na území obce vrátane sakrálnych, technických a vojenských pamiatok a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií, - obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve štátu, samosprávy, cirkvi, neziskového a súkromného sektora a iných, s možnosťou ich využitia na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, pamätné izby, poskytovanie zážitkových foriem vzdelávania a kultúrneho turizmu, atraktívne trávenie voľného času, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia, - renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané objekty a areály v obci (vrátane domov) a využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské účely a aktivity, - budovať priestory na umelecké rezidencie a prezentačné aktivity, - obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na miestnom cintoríne.
1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce	- podporovať kultúrne iniciatívy a činnosť miestnych spolkov aj ako spôsob podpory miestneho podnikania v kultúre a budovať verejne zdieľanú kultúrnu infraštruktúru, - vytvárať podmienky pre technologické a netechnologické inovácie v kultúre, - zriaďovať moderné pamätné izby a lokálne múzeá postavené na jedinečnosti miesta a interpretujúce identitu interaktívnou formou, - vytvoriť podmienky pre lepšiu spoluprácu miestnych a regionálnych kultúrnych operátorov v odlišnej zriaďovateľskej pôsobnosti a rozšíriť možnosti ich vzájomnej propagácie, - klásť dôraz na rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych spolkoch a združeniach vrátane ich ďalšieho vzdelávania, - podporovať aktivity kultúrnych spolkov a združení zapájaním do regionálnych, nadregionálnych a cezhraničných projektov zameraných na výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby.
1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	- zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím. - zbierať predmety a miestne príbehy o ľuďoch a miestach, vrátane legiend a oživovať ich prostredníctvom interpretácie a zážitkov v kultúrnom turizme, - podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komunit, - zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov a technológií, a tým podporovať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov, - budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie, - sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimediálnych prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky

		kultúrneho turizmu, - zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu, - zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasti identity územia a miestnej ekonomiky, - podporiť prezentáciu a predaj dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste, - rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore, - debarierizovať a modernizovať miestne expozície s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím, - podporovať odborný zber, vystavenie prípadne úschovu zbierkových predmetov do pamätných izieb a miestnych múzeí a digitalizáciu tohto zbierkového fondu, - podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej pedagogiky, - zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení, - podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.), - podporovať činnosť miestnych divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď., - podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu, - podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií, - podieľať sa na modernizácii obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		• Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne • Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách ročne
Voliteľné		• Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry • Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií • Percento kapitálových a bežných výdavkov obecného rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy • Počet návštevníkov vybraných kultúrnych zariadení v regióne Liptov za rok

Špecifický cieľ 1.3

Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl

Opatrenie	Typové aktivity
1.3.1 Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení	- budovať a rekonštruovať odborné učebne na voľnočasové aktivity na ZŠ a skvalitňovať materiálno-technické vybavenie, - podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže, - zapájať deti predškolského veku do umeleckých činností ZŠ, diagnostikovať ich motorické, výtvarné a rytmické schopnosti a navrhnuť ich následný rozvoj, - zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a navrhnuť ich následný rozvoj, - zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým a športovým zameraním, - zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrno-umeleckých a športových aktivitách detí a mládeže, - implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych a športových talentov a nadania, - revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeniach, - budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky, - skvalitňovať materiálno-technické vybavenie športových zariadení a telocviční, - sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.
1.3.2 Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít	- posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty, kluby mládeže atď.), - obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže v obci, - podporovať činnosť a vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnoprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom, - podporovať zavedenie nových alebo inováčných foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, - stimulovať mladých k medzinárodnej mobilitě aj prostredníctvom programov EÚ, - integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo

	odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komún, - podporovať spoločné programy cezhraničnej a medzinárodnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy, - zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže, - podieľať sa na vypracovaní medzisektorovej koncepcie systémovej práce s mládežou a podpory mladých ľudí ako súčasť stabilizácie sociálneho kapitálu a vytvárania atraktivity územia pre mladých ľudí v rôznych fázach života (napr. vzdelávanie, kariérne poradenstvo, podpora podnikania, prvá práca, podpora zakladania rodín – dostupné bývanie a verejné služby pre mladé rodiny, komunitné aktivity, dobrovoľníctvo atď.).
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	• Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne
Voliteľné	• Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov • Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o umelecko - kultúrnych a športových aktivitách detí a mládeže

Špecifický cieľ 1.4**Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce**

Opatrenie		Typové aktivity
1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek	- organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov, - zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne, - podporovať prevádzku a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre prioritné športy v obci a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi, - podporovať programy celoživotného a neformálneho vzdelávania športových profesionálov, - odborne monitorovať športové danosti detí a mládeže v záujme efektívnej práce s ich talentom a zlepšovanie zdravia mladej generácie, - vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu, - systematicky podporovať účasť reprezentantov obce na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu, - podporovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	- podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérske a profesionálny šport v obci vrátane ich vybavenia, - podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín, - podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark a i., - rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali, - vypracovať pravidlá a sprístupniť školské športoviská aj laickej verejnosti, - podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych tratí v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		• Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne
Voliteľné		• Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otváracie hodiny pre verejnosť • Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry • Počet športovcov reprezentujúcich obec na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifický cieľ 2.1**Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci**

Opatrenie	Typové aktivity
2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)	- zostaviť, zverejniť a priebežne aktualizovať databázu podnikateľských subjektov a ich aktivít, - iniciovať a zaviesť platformu pravidelného stretávania s podnikateľmi a zamestnávateľmi v obci za účelom výmeny informácií, - podporovať začínajúcich podnikateľov v obci, - podporovať flexibilné formy pre riešenie rôznych životných situácií nadaných, talentovaných a podnikavých (ako napr. podpora bývania, mimoškolskej činnosti detí a i.), - podporovať účasť podnikateľov na špecializovaných kontraktčných a prezentačných podujatiach a zabezpečiť zdieľanú propagáciu obce a podnikateľských subjektov, - podporovať odbúravanie byrokratických prekážok podnikania, - organizovať vzdelávacie podujatia vrátane vzdelávania prostredníctvom nových technológií, - organizovať osvetu na škole a vo verejnosti o možnostiach podnikania a samozamestnania v regióne, - identifikovať a podporovať potenciál podnikateľov pre medzinárodnú spoluprácu a podporovať mobilitu a medzinárodné a cezhraničné spolupráce, - overiť záujem a realizovať školské exkurzie u podnikateľov v obci s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím; exkurzie a workshopy pre žiakov základných škôl zamerať na praktické zručnosti.
2.1.2 Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov	- vypracovať analýzu objektov a pozemkov vo vlastníctve samosprávy s cieľom ich efektívneho využitia a zhodnotenia pre rozvoj podnikateľských aktivít v obci, - vypracovať, zverejniť a priebežne aktualizovať katalóg disponibilných nehnuteľností na podnikanie, - majetkovoprávne vysporiadať nehnuteľnosti, ktoré užíva samospráva a ňou riadené organizácie, - vymedziť a pripraviť nové lokality pre podnikateľské investície (pomoc pri príprave nových území pre investorov), - potenciálnym investorom uľahčiť orientáciu v miestnych podmienkach poskytovaním odborného poradenstva.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	• Ekonomická aktivita obyvateľov ročne
Voliteľné	• Počet vzdelávacích podujatí vrátane počtu podujatí pre podnikateľov v obci organizovaných prostredníctvom nových technológií • Počet pilotných projektov spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce

Špecifický cieľ 2.2**Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce**

Opatrenie	Typové aktivity
2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti	- participovať na aktivitách ÚPSVaR-u pri zvyšovaní zamestnanosti, - podporovať sprístupnenie informácií o voľných pracovných miestach z databázy ÚPSVaR na verejne prístupnom mieste, - podporovať pracovné poradenstvo a integrované informačné služby vrátane infraštruktúry, - podporovať personalizované služby zamestnanosti a programy "rýchleho nasadenia" služieb zamestnanosti, - podporovať rôzne kombinované formy práce, - zavádzať programy na prechod zo školy do zamestnania, - zapájať neverejných poskytovateľov pri zlepšení prístupu obyvateľov k službám zamestnanosti s dôrazom na odbornú profiláciu klientov ÚPSVaR.
2.2.2 Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	- iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry, - iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva, - podporovať služby so zameraním na zosúladzovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny, - podporovať ekosystém sociálneho podnikania, - podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí, - spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	• Miera zamestnanosti vyjadrená v % • Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+

Voliteľné	- Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím - Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovom počte nezamestnaných (v %) - Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva
------------------	---

Špecifický cieľ 2.3

Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb

Opatrenie	Typové aktivity
2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	- spracovať návrh vytvárania zdieľanej verejnej infraštruktúry na podporu podnikania v sektoroch miestnej ekonomiky vo vidieckom prostredí, - podporovať nárast podielu miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva, - podporovať revitalizáciu a zachovanie ekologických foriem obhospodarovania pôdy, tradičnej rastlinnej a živočíšnej výroby a produkcie tradičných výrobkov, - zavádzať opatrenia s cieľom zvyšovania biodiverzity a efektivity, podpora welfare prístupu v chove hospodárskych zvierat a v agrolesníctve, - podporovať zavádzanie multifunkčného využitia lesov a transformácie na udržateľné obhospodarovanie a zhodnocovanie ekosystémových služieb lesa u štátnych aj neštátnych vlastníkov lesa, - podporovať revitalizáciu rozmanitej drevovýroby, zvyšovanie zhodnocovania dreva vo výrobkoch dlhodobej spotreby vyšším využívaním dreva v architektúre, stavebníctve, nábytkárstve a pod., - podporovať digitalizáciu v sektore pôdohospodárstva, ako napr. presné poľnohospodárstvo, digitalizácia lesného hospodárstva a ochrany lesov, digitalizácia dodávateľsko-odberateľských vzťahov, využívanie sociálnych médií a pod., - vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami, - vytypovať lokality pre umiestnenie obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov, - podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov v rámci mikroregiónu, miestnych a regionálnych potravinových systémov, potravinovej banky a i., - podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok, - zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva a pod., - vytvárať partnerstvá spolupráce na územnej, sektorovej a medzisektorovej úrovni s inštitúciami vyššieho vzdelávania, vedy a výskumu, nezávislými odborníkmi v oblasti lesníctva, ekológie, spracovania dreva a stavebníctva, potravinárstva, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja atď.
2.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike	- navrhnuť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja, - podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu, - vytvárať a posilňovať modely spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky, - organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva, - znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti, - zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu.
2.3.3 Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho	- podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality, - podporovať vytváranie diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región Liptov, - realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne
Voliteľné	- Počet novovytvorených miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva - Počet nových malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami - Počet zorganizovaných interpretačných školení a tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 2.4

Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov

Opatrenie	Typové aktivity
2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť	- podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v obci, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok, - podporovať zatraktívnenie miest vhodných na nenáročnú turistiku najmä pre rodiny s deťmi, - v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka, - vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia a edukatívne zážitky, - podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností, - podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami, - podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu.
2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	- pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdiá a uplatňovať integrované plánovanie, - zapojiť sa do podpory ekologickej dostupnosti turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými rekreačnými lokalitami, - podporovať budovanie vyhladkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách, - podporovať tvorbu nových tematických prehliadkových trás historickými lokalitami venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti, - v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam, - dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v obci, - podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti turistických obcí, - koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.), - dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod., - zaviesť jednotné vizuálne štandardy na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog, - podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov, - systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických bodoch záujmu v obci vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správca na to sám nestačí.
2.4.3 Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov	- zapojiť sa do vytvárania siete jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály, vlakové stanice atď.), - zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát, - podporovať vydávanie a distribúciu online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov, - podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov, - podporovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.).
2.4.4 Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov	- vypracovať a podporovať systém mobility žiakov obecnej ZŠ v rámci regionálnej výchovy po kultúrnych inštitúciách a kultúrnych pamiatkach na Liptove, - zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne Liptov, - podporiť vernostný systém pre obyvateľov Liptova, ktorý bude motivovať miestnych spoznávať zaujímavosti vlastného regiónu.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	• Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne
Voliteľné	• Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v obci ročne • Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach obce ročne

- Počet vybudovaných nových produktov, služieb a atraktivít v obci ročne

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifický cieľ 3.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti

Opatrenie	Typové aktivity
3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja	- aktívne zapájať občanov, odbornú a laickú verejnosť do procesu tvorby a pripomienkovania koncepčných územnoplánovacích podkladov, ako aj dielčích problémov rozvoja jednotlivých zón – lokalít obce, - vypracovať a pravidelne podľa potrieb aktualizovať územnoplánovacia dokumentácia obce, doplniť ju o územné plány zón vytypovaných lokalít, Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) a Miestnu agendu 21 (MA 21), - podieľať sa na spracovaní Plánu udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu, - spracovať a aktualizovať Územný generel dopravy ako podklad pre aktualizáciu územného plánu, - urbanisticky doriešiť a zatraktívniť centrum obce a zabezpečiť dobudovanie nových a revitalizáciu existujúcich obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.), - podporovať revitalizáciu a transformáciu starých priemyselných a iných nevyužívaných areálov, - pokračovať vo vysporiadaní pozemkov na projekty vo verejnom záujme a nové obecné štvrte, - spracovať projekt pozemkových úprav.
3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	- zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny, - vypracovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozádržné opatrenia, - humanizovať obytné časti (vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, detské ihriská a občiansku vybavenosť) s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, - zabráňovať vizuálnemu smogu a spracovať koncepciu povoľovania reklamných, informačných a propagačných zariadení na území obce, - revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách, - revitalizovať a udržiavať verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území obce, - vytvárať nové a revitalizovať existujúce oddychové zóny pre verejnosť a podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry v súlade s jednotným Manuálom verejných priestranstiev pri rešpektovaní ekologických zásad, architektonicko-výtvarných, ako aj dopravných a bezpečnostných princípov, - zlepšovať životné prostredie prostredníctvom návrhu malých zelených lokalít v urbanizovanom prostredí (tzv. malá environmentálna architektúra), doplnených o zelenú a modrú infraštruktúru, - zabezpečiť čistotu obce v súlade s harmonogramom zimnej údržby, čistenia ulíc a verejných priestranstiev, - podporovať realizáciu areálov určených na voľný výbeh psov. - podporovať znižovanie emisií CO₂ v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu, - spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Koncepciu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny, - vypracovať a realizovať štúdie revitalizácie a údržby parkov a verejných priestranstiev vrátane zón na bývanie s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene, - podporovať rozširovanie, budovanie a revitalizáciu parkov, zón zelene a zelených stien, - zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu, - podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity, - zakladať komunitné záhrady, obecné aleje a ovocné sady.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	• Vypracovaný a schválený územný plán obce • Plocha verejnej zelene v m² v priamej správe obce
Voliteľné	• Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, • Koeficient ekologickej stability krajiny • Vypracovaný Manuál verejných priestranstiev

	Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene
--	--

Špecifický cieľ 3.2**Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy**

Opatrenie		Typové aktivity
3.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine	- podieľať sa na vypracovaní a implementácii Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy regionálnej a miestnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky, - zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy, - podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora, - podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na samosprávy, - integrvať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.
3.2.2	Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	- podporovať vodozadržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach, - zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne, - budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí), - realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov, - zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine, - zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu atď.).
3.2.3	Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov	- zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia, - realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých), - využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS), - podporovať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu (EVVO) na školách a v neformálnom vzdelávaní. - podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja, - spolupracovať s externými organizáciami pri environmentálnej výchove a vzdelávaní (napríklad ŠOP SR, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy vrátane vybudovania podpory aktivít ekocentier, - využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania, - dlhodobu a systematicky podporovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstrel medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i..
3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien	- navrhnuť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií v súvislosti s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien, - vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien, - systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		- Počet projektov adaptačných opatrení - Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne
Voliteľné		- Vypracovanie a implementovanie Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy - Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy

Špecifický cieľ 3.3**Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom**

Opatrenie		Typové aktivity
3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné	- viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu, - realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov

	využívania odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou	formou podpory domáceho kompostovania, - propagovať a podporovať kompostovanie biologického odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu, - dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne, - rozšíriť systém zberu organického odpadu, - začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samosprávy, - zapájať samosprávu do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva, - podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov. - vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky, - spracovať a zaviesť systém odmien a pokút udeľovaných pri kontrole nakladania s odpadom, - spracovať a zaviesť systém množstvového zberu odpadov, - odporovať riešenia zamerané na znižovanie množstva TKO zneškodňovaných na skládkach odpadov a na uzatvárania skládok tuhého komunálneho odpadu (TKO) v regióne, - pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji, - zabezpečovať odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok), - podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek, - dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch, - realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov, - zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.), - byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	• Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky • Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok	
Voliteľné	• Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi • Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu • Počet a rozloha environmentálnych záťaží (EZ) rôzneho stupňa evidovaných v informačnom systéme	

Špecifický cieľ 3.4

Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu

Opatrenie	Typové aktivity
3.4.1 Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla	- priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií, - podieľať sa na vypracovaní Generelu dopravy sídiel a centier turizmu Liptova, aby bol v súlade s Plánom udržateľnej mobility (PUM) ŽSK a príslušnými dopravnými plánovacími dokumentmi, - podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest v úsekoch uvoľňujúcich miestne komunikácie, - vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov, - koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS), - investične pripraviť a zrealizovať výstavbu miestnych komunikácií, chodníkov a parkovacích miest podľa projektových dokumentácií, - priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť tak, aby podporovala hospodársky rozvoj obce a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií, - odstraňovať bodové závary a kritické nehodové úseky, - rekonštruovať prieťahy ciest cez obec, sieť chodníkov pre peších a parkovísk, - rekonštruovať alebo dobudovávať mostové konštrukcie, - zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).
3.4.2 Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	- podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc, - modernizovať vozový park obce (komunálna servisná technika, vozidlá hasičského zboru aj) a podporovať vozidlá na alternatívny pohon, - podporovať rozvoj prímestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie a podporovať autobusy na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.

3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	- vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepcné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v súlade s koncepcným dokumentom kostrovej siete Žilinského kraja, - podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály, - podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie, - zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostanice, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.), - zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy, - realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave, - propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.
3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce	- zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy, - zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy, - modernizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, - zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie (pre menej osídlené lokality, turistické lokality atď.), - podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, - zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie, - dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy, - propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy, - zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy, - podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci systému integrovanej intermodálnej dopravy (IDS), - podporovať modernizáciu vozového parku železničnej dopravy, - podporovať rekonštrukciu a modernizáciu vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia, - podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie.
3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy	- rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych a obytných zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu, - podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavných a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti obce (aj v okolí autobusových a železničných staníc), terminálov a prestupných bodov, - vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednodňových návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu, - dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a v lokalitách s turistickým bodom záujmu, - osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do obce a rekreačných lokalít, - osádzať inteligentné signalizačné zariadenia na prechody pre chodcov a osvetľovať ich, - realizovať koordináciu a údržbu križovatiek a konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek, - spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie, - zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej dopravy, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie, - zabezpečovať bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov), - začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave, - pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov v obci, organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	• Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov • Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce • Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	
Voliteľné	• Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v regióne Liptov • Dĺžka nových cyklokomunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v regióne Liptov	

Špecifický cieľ 3.5

Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry

Opatrenie	Typové aktivity
-----------	-----------------

3.5.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania	- podporovať realizáciu trás a zdrojov diverzifikujúcich plynárenskú sústavu, - podporovať obnovu a modernizáciu plynárenskej sústavy, - podporovať projekty infraštruktúry vybudovanej na napäťovej úrovni 400 kV a obnovu, modernizáciu a rozširovanie prenosovej a distribučnej sústavy v zmysle princípu primeranosti, - podporovať pilotné projekty na využitie geotermálnej energie na diaľkové vykurovanie, rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze biomasy a geotermálnej energie.
3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	- zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE), - dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinnosti pri výrobe energie, záměna palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny atď.), - podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky, - podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obce, - vypracovať energetické auditu objektov vo vlastníctve samosprávy, - projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy, - podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy formou zateplenia obvodových múrov a striech a výmeny okien s cieľom odstránenia systémových porúch bytových domov, - podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou, - budovať a rekonštruovať v obecnych objektoch tepelné hospodárstvo; modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie, - podporovať modernizácie bytových domov za účelom zníženia spotreby energie, - zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá, - zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	• Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)	
Voliteľné	• Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách • Dosiahnutá miera energetických úspor v bytových domoch • Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách	

Špecifický cieľ 3.6

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Opatrenie		Typové aktivity
3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	- zabezpečovať rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl, - rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov, - na základných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratória pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT, - skvalitňovať materiálo-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie, - podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc, - revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania, - zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy), - zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cykloprístrešky, cyklostojany...).
3.6.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov	- podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, - podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia, - zabezpečovať aktívnu náborovú politiku a zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania, - zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce, - zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania, - zabezpečovať kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl, - v rámci legislatívnych možností upravovať učebné osnovy a obsahy učebných predmetov a čo najviac prepájať teoretické a praktické vzdelávanie na základných školách, - podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti, - podporovať zavádzanie environmentálnej výchovy na školách (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.),

		- podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie, - podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností pedagógov vo výchovno-vzdelávacom procese, - podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, - vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl, - zabezpečiť mapovanie kvality poskytovania vzdelávacích služieb vo vybraných oblastiach.
3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inkluzívne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania	- adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania, - využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania, - organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch kultúrnych inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov, - podporovať nové formy a obsah záujmového vzdelávania, - podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor, - využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi, - aplikovať vypracované akčné plány inkluzívneho vzdelávania, - zabezpečovať asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, - adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní, - zabezpečovať bezbariérové prostredie v školách a v školských zariadeniach, - podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt, - podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov, - sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, - zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín, - vytvárať podmienky na špeciálno-pedagogický poradenský servis.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	• Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9	
Voliteľné	• Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť • Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) • Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania	

Špecifický cieľ 3.7

Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby

Opatrenie	Typové aktivity
3.7.1 Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	- investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb, a do výstavby a modernizácie infraštruktúry integrovanej zdravotnej starostlivosti, - rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov, - podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení, - rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb, - vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.), - rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, - podporovať infraštruktúru pre špecializované služby, - rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie sociálnych služieb, - rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých, - zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov, - budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb, - podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov (detské jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálno-technického vybavenia, - podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovatelky detí),

		- vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky, - podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru, - podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neuror rehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod., - podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve, - podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti, - podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti, - sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva, - budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.
3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu	- zabezpečovať nástroje na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaviek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii, - poskytovať podporu vo forme poskytnutia priestorov na činnosť a finančných príspevkov pre kluby zdravotne postihnutých a kluby seniorov, - podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych a zdravotných službách, - podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti, - podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb, - podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu, - podporovať inovatívne typy pobytových služieb na komunitnej úrovni, - podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, - podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, - posilňovať prácu s komunitou a scitlivovanie verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb, - podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb, - riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách, - podporovať prepravnú službu (sociálny taxík), - podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia, - organizovať prednášky v denných centrách a kluboch ZŤP osôb, - podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie tohto druhu služby, - zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť, - vytvárať podmienky a podporné modely pre udržanie a stabilizáciu ľudských zdrojov v zdravotníctve a v sociálnych službách, - vypracovať manuál dobrej praxe spojenej so skúsenosťami a účinnými postupmi v regióne pri riešení globálnej pandémie spôsobenej koronavírusom COVID-19.
3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia	- podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia, - podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách), - zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov, - zaviesť pozície školských a komunitných sestier, - realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia, - podporovať rozvoj športu a športových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia.
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	- dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke a komunitné aktivity, - zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva a komunitnej práce a podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity a aktivity na posilnenie komunity, - podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu, - nastaviť schémy na podporu dobrovoľníctva a komunitného života na miestnej úrovni, aj v spolupráci so súkromným sektorom, ktorý podporuje projekty spoločenskej zodpovednosti, - nastaviť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogranty, regrantingové schémy), - podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite, - investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych služieb (kníhnice, čítárne, kluby a pod.), - dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre voľnočasové aktivity a záujmovú činnosť, - zaviesť nové formy práce s komunitou, - podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky.
Kľúčové indikátory úspechu		

Povinné	- Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci - Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci - Počet obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít
Voliteľné	- Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením - Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DI, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne - Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy - Počet kompletne bezbariérových služieb v obci - Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi

Špecifický cieľ 3.8**Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov**

Opatrenie	Typové aktivity
3.8.1 Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu	- spracovať koncepciu rozvoja bývania, ktorou sa zabezpečia zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva, - podporovať rozširovanie, modernizáciu a výstavbu dostupných obecných nájomných bytových domov alebo odkúpenie bytových jednotiek bežného alebo nižšieho štandardu spolu s prislúchajúcou technickou vybavenosťou na účely nájomného bývania podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, - budovať alebo prenajímať malometrážne a nízkoštandardné byty pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva, - zlepšiť podmienky v prístupe k pitnej vode a kanalizácii vo vybraných oblastiach a v súvislosti s vybranými cieľovými skupinami, - nastaviť podmienky spolupráce a koordinovať aktérov pri riešení dostupnosti bývania.
3.8.2 Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón	- spracovať a aktualizovať pasport lokalít bývania a ich vybavenosti, - vypracovať zásady (regulatívy) architektonických štandardov jednotlivých obytných zón s prihliadnutím na miestnu tradíciu, kultúru a históriu a integrovať ich do regulatívov územného plánu obce, - podporovať revitalizáciu obytných zón (občianska vybavenosť, cesty, chodníky, MHD, verejná zeleň, ihriská atď.).
3.8.3 Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	- vyčleniť a pripraviť plochy pre výstavbu IBV, - budovať inžinierske siete pre rozvoj bytovej výstavby, - rekonštruovať inžinierske siete obce, primárne v obytných zónach, - podporovať výstavbu bytových domov podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, - prijímať opatrenia v súvislosti s výstavbou nízkoenergetických rodinných domov (IBV) na úkor bytových domov (HBV).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)
Voliteľné	- Počet bytov v správe obce, ktoré je možné poskytnúť na nájomné bývanie - Podiel osôb zo sociálne znevýhodnených skupín a osôb v bytovej núdzi, ktorým samospráva poskytuje bývanie - Spotreba pitnej vody v domácnostiach v litroch na obyvateľa a deň (l/obyv./deň)

Špecifický cieľ 3.9**Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku**

Opatrenie	Typové aktivity
3.9.1 Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	- vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti, - zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov obce a zabezpečovať ochranu ich majetku rozširovaním a modernizáciou kamerového systému a rozširovaním možností pripojenia na Pult centrálnej ochrany, - dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí, - prijívať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev, - zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním, - vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, - budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, - vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku

		obyvateľov a návštevníkov, - ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach, viesť informačné a osvetové kampane, - zabezpečovať hlásnu a informačnú službu, - zabezpečovať ochranu pred požiarmi a prírodnými hrozbami, - podporovať činnosť Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ), ktorý pôsobí v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti – protipožiarna ochrana, protipovodňová ochrana, civilná ochrana (CO), - podporovať aktivity hasičov a záchranárov a vytvárať podmienky pre ich činnosť vrátane budovania kapacít a modernizácie vybavenia, - z pohľadu prevencie zlepšovať protipožiarnu ochranu na verejných budovách a v domácnostiach, - realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia, - v prípade mimoriadnych udalostí viesť krízový štáb a podporovať záchranné, lokalizačné a likvidačné práce, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune zranených, - v prípade mimoriadnych udalostí a potreby poskytovať núdzové zásobovanie a ubytovanie, zabezpečovať CO úkryty a evakuácie, vykonávať protiradiačné a protichemické opatrenia, organizovať prípravu síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc, - vykonávať edičnú a osvetovú činnosť v civilnej ochrane.
3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov	- zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva, - podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, - podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva, - podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež, - viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie v oblasti predchádzania sociálno-patologickým javom.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		• Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok • Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci
Voliteľné		• Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí • Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok • Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchatelov za rok • Počet vyriešených mimoriadnych situácií záchrannými zložkami za rok

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifický cieľ 4.1

Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy

Opatrenie		Typové aktivity
4.1.1	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	- pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie, - zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy, - rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS, - podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie, - podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov, - identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát, - vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR, - podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania GIS na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko), - podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť, - rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území

		samosprávy, - zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu, - implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov, - podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora online prezentácie), - podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy v miestnych verejných službách.
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	- spracovať pasportizáciu nehnuteľného majetku samosprávy, - posúdiť stav, efektívnosť a účelnosť využívania budov v majetku samosprávy, - zmapovať a vysporiadať dubiozý majetok samosprávy, - realizovať aktívnu pozemkovú politiku vrátane pozemkových úprav, - zaviesť transparentné vykazovanie hospodárenia s majetkom a verejnými zdrojmi, - rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát o majetku samosprávy, - aplikovať spoločensky zodpovedné a zelené verejné obstarávanie, - neustále zlepšovať výber daní a poplatkov a vymáhanie pohľadávok.
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	- rekonštruovať a modernizovať budovu obecného úradu (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, interiérové vybavenie, hygienické zariadenia, spoločné kuchynky s posedením atď.), - zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov, - zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.), - zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov, - modernizovať registratúrne pracovisko, - vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením, - zefektívniť a sprehľadniť prácu úradníkov, - implementovať a udržiavať systém riadenia kvality podľa ISO 9001/2000 a zabezpečovať pravidelný procesný audit obecného úradu, - systematicky mapovať dopyt a ponuku celoživotného vzdelávania, - navrhnúť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy, - poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností.
4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov	- identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v obci pre zavádzanie SMART a zelených riešení, - podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia, - podporovať projekty spolupráce podnikov a výskumných organizácií a investície podnikov do výskumu a inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov), - podporovať digitálnu transformáciu podnikov, - implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod., - zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti inovácií, know how transfer, SMART, medzisektorových a zelených riešení, - iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív v jednotlivých oblastiach podnikania, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore.
4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	- zaviesť procesy participácie s verejnosťou najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepčných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov, - umožniť občanom samosprávy čerpať časť verejných financií v podobe dotácií, - pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov, - pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom diskusií na rôzne odborné témy, - využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (obecný rozhlas, TV, tlačené a online periodiká, obecný web, verejné tabule, plagátovacie plochy, sociálne siete a iné), - modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy, - pravidelne komunikovať so zástupcami médií, - podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	• Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom • Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania	
Voliteľné	• Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu • Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách samosprávy • Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu obce • Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia	

Špecifický cieľ 4.2**Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“**

Opatrenie		Typové aktivity
4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	- podporovať rozvoj pevných optických chrbticových sietí a sietí poslednej míle pripojenia na internet, - podporovať zriadenie a rozširovanie siete internetu v obci, - podporovať skvalitnenie súčasného plošného pokrytia vidieckeho územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 4G, - podporovať rozvoj pokrytia územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 5G a následných sietí, - pri zachovaní vysokej triedy bezpečnosti zabezpečiť pre sieť a informačné systémy samosprávy aplikácie využívajúce „internet vecí“, - realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných budovách, na verejných priestranstvách a vo verejnej hromadnej doprave.
4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	- modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi, - zriadiť a vybudovať centrá prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), - skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), - zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov a návštevníkov zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i., - vybudovať zóny pre občanov prístupom na internet v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		• Modernizovaný obecný rozhlas
Voliteľné		• Počet domácností s rýchlym a superrýchlym širokopásmovým prístupom na internet

Špecifický cieľ 4.3**Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce**

Opatrenie		Typové aktivity
4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	- podporovať zdieľané kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území regiónu Liptov, - podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politík, - podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej, regionálnej, nadregionálnej a medzinárodnej úrovni, - podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, ZMOS, mikroregióny a i.), - pravidelne sa zúčastňovať stretnutí územnej a tematickej spolupráce v regióne Liptov v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja. - posilniť cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu, - aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia, - podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou, - byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu, - podporovať spoluprácu s členskými krajinami V4 a Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		• Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci
Voliteľné		• Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce • Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s regionálnymi partnermi • Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s nadregionálnymi partnermi • Počet nových medzinárodných partnerstiev • Počet realizovaných medzinárodných/cezhraničných podujatí, aktivít a projektov